

DE OORLOG, 27 augustus 1914

[DE TIJD, No. 20369]

[Donderdag 27 Augustus 1914]

Inhoudsopgave 27 augustus 1914

[DE TIJD, No. 20369]	1
DE OORLOG.	2
TELEGRAMMEN.	2
GEVECHT TUSSCHEN ENGELSCHEN EN DUITSCHERS.	2
De groote slag.	2
Rond Antwerpen, Mechelen enz.	4
Een paar episoden uit Visé's lijdensgeschiedenis.	4
De vluchtelingen.	5
De overweldigers en de overweldigden.	5
Oorlogshumor en Oorlogsernst.	7
Geestdrift in Berlijn.	8
Wat Duitse journalisten zagen.	8
De neutraliteit van Nederland verdacht.	9
Negen paters Redemptoristen doodgeschoten.	9
Vrijwilligerscorpsen in Frankrijk.	9
Na den dood des Pausen.	10
Het a.s. Conclave.	10
BUITENLAND.	10
JOHN BULL'S MILITAIRE HULP AAN FRANKRIJK.	10
GEMENGDE BERICHTEN.	11
Tegen de Fransche zedeloosheid.	11
Een anecdote van wijlen Z.H. den Paus.	11
De Duitschers te Luik.	11
Bevrijding van gevangen burgers te Luik.	11
Een schrijven van Mgr. Rutten.	12
BINNENLAND.	12
Z.H. PAUS PIUS X HERDACHT.	12
PRINS HENDRIK.	12
ENTREE IN DUITSCH BELGIË.	12
Laatste Berichten.	13
De val van Namen door de "Times" beoordeeld.	13
Karl Trimborn.	13
Lijkdienst te Antwerpen.	13
Een Fransch bericht.	13
Dr. Sonnenschein te Luik.	14
Goudvoorraad van de Duitse rijksbank.	14
Prins Luitpold van Beieren.	14
REQUIEMMIS VOOR Z.H. PAUS PIUS X.	15
Algemeen Steuncomité.	15
"Gestrande" Chineezers.	15
DE OORLOG.	15
EEN FRANSCHE LEZING OVER DEN ALGEMEENEN OORLOGSTOESTAND.	15
OVERZICHT DER KRIJGSOPERATIES IN BELGIË EN FRANKRIJK.	16
Slachting bij Bergen?	16
Servisch overwinningsbericht.	16
Weer een "Zeppelin" boven Antwerpen.	16
De Leopoldsorde verleend.	16
OORLOGSOVERZICHT VAN DUITSCHE ZIJDE.	16
Slachtoffers van den oorlog.	17
Amerikanen in Nederland.	17
DE OORLOG.	17
Namen en Longwy gevallen.	17
Algemeene tevredenheid!	17
De actie van Engeland.	18
Uit Frankrijk.	19
VERSCHILLENDE OORLOGSBERICHTEN.	19
GEMENGDE BERICHTEN.	19
Abbé Wetterlé.	19
Het oordeel van een Duitse Hollander.	20
Bij Pastoor Verriest.	20

Aangehouden schepen. 20

5

DE OORLOG.

Gevecht tusschen Engelschen en Duitschers. – De groote slag: de worsteling om Charleroy. – Rond Antwerpen en Mechelen. – Oorlogshumor en Oorlogsernst. – De neutraliteit van Nederland verdacht. – Negen paters Redemptoristen doodgeschoten.

10

TELEGRAMMEN.

GEVECHT TUSSCHEN ENGELSCHEN EN DUITSCHERS.

LONDEN, 27 Augustus. (Reuter.) Volgens te Parijs sterk gecensureerde telegrammen in "Daily Mail" en "Daily Telegraph" is de Duitse ruitery, welke in drie colonnes optrok tegen de Engelsche verbindings-linies, volkomen teruggeslagen. De eerste colonne werd, voor zij Rijssel bereikte, de pas afgesneden, teruggeslagen en gedwongen te vluchten. De tweede en grootste colonne werd in een bosch door de artillerie van French plotseling aangevallen en bijna geheel vernietigd; of de derde colonne in een gevecht is gewikkeld, is onbekend. Dit gaf waarschijnlijk aanleiding tot het gerucht, dat Rijssel bezet was. In alle geval, schijnt het, dat French heeft besloten andere steden, welke niet verdedigd kunnen worden, te beschermen. Aldus heeft men bericht, dat ook Ostende was bezet. Van het Belgisch oorlogsterrein wordt bericht, dat de Duitschers roekeloos voortrukken, onverschillig voor hun verbindings-linies. Omtrent de positie van het Duitse leger verkeert men in het onzekere. Bevestigd wordt, dat noncombattanten Duinkerken moeten verlaten. De "Times" zegt op grond van particuliere mededeelingen, dat de Russen Tilsit hebben bezet.

15

20

25

De groote slag.

MAASTRICHT, 27 Aug. (Van onzen oorlogscorrespondent T.) De positie der Fransch-Engelsche troepen lijkt mij hachelijker te worden. Namen is genomen met alle forten, en de Fransche vesting Longwy is bezet! Terwijl in Lotharingen de Beiersche kroonprins zegevierend voortrukt, heeft de Duitse kroonprins zelf het centrum van den vijand geforceerd, is Frankrijk binnen gedrongen en heeft de Franschen en Engelschen genoopt hun aanvallend optreden te staken, ja, op hun oude stellingen terug te trekken wilden zij niet omsingeld worden. De Duitse aanval was wel berekend, want door het verwinnend voorwaarts dringen van den Duitschen kroonprins was heel de linie der Franschen en Engelschen in België bedreigd. De nieuwe overwinning der Duitschers bij Longwy maakt de positie der Fransch-Engelsche troepen in 't N.-W. van Frankrijk gevaarlijker. Bij Charleroy, waar heftig gevochten is en de Turcos wonderen van dapperheid moeten verricht hebben, bleek toch de Duitse overmacht te sterk en de berichten, die uit deze streken komen, wijzen er op dat ook hier de Duitse legers steeds blijven voortrukken. Het uiterste Duitse rechterfront werpt zich nu op de linie Tourcoing-Maubeuge, welke laatste vesting vooral geducht versterkt is. Breken de Duitschers hier door dan ligt de Weg naar Parijs over Kamerrijk voor hen open, daar het Duitse voortrukkende centrum de linie La Fère-Reims dan kan forceeren en de Franschen afhouden van den rechtervleugel. Vandaar dat de Fransche voortrukkende beweging in den Boven-Elzas is gestaakt en de Franschen inderhaast den Boven Elzas ontruimen, daar alle Fransche strijdkrachten, ook die van de Rijnvallei, in het noorden noodig zijn. Wat zich dus thans afspeelt tusschen Maubeuge, aan de Fransch-Belgische grens en Danon zal over het verder lot van Frankrijk allicht beslissen. Generaal Joffre de Fransche generalissimus deed daarom een beroep op al zijn manschappen voor den beslissenden slag. Hieruit begrijpt men, waarom met zulk een bloedige hardnekkigheid om Charleroi ten Zuid-Westen van Namen gevechten is, terwijl de Duitschers ook al oostelijker tot bij Dinant meester waren. Uit het bovenstaande overzicht bemerkt men, dat Charleroy een belangrijk strategisch punt was. Hoe fel daar gevochten is kan men afleiden uit de volgende passage eener correspondentie van een bijzonderen medewerker, Red.)

30

35

40

45

50

55

Ik heb langzaam moeten vluchten, doch vluchtte, onwillens, van de eene verschrikking in de andere, zoodat mijn geheugen nog lang stil zal staan bij de laatste twee weken. Ik verliet Namen den 15den Augustus, terwijl de geheele stad zich gereed maakte ter verdediging en tot vertrek, want daags te voren hadden de Duitschers Gembloux bemachtigd en er kwamen geen treinen meer binnen uit Brussel; denzelfden dag hoorde men, dat Franschen en Duitschers slaags raakten te Dinant, terwijl vluchtelingen uit Seilles, Hoey, Amay en de geheele Maasstreek de rampzaligste berichten brachten uit Luik. Elk oogenblik konden de rampen vallen over Namen, waar mij geen enkel huis veilig leek. De forten toch liggen in zóó engen kring om de stad, dat een bombardement der forten de vernietiging der stad beteekent. Daarom trokken wij naar Charleroi, eene reis, die gedeeltelijk te voet, gedeeltelijk in eene kar werd

60

65

70 afgelegd, wyl er geen treinen meer liepen en alle denkbare voertuigen verdwenen
waren, zoo ik eene spoorweglorrie uitzonder, die me nog van Auvelins naar Tamines
gerold heeft. De toestand bleek duizendmaal erger dan men zich te Namen had kunnen
dromen; in plaats van rookende fabrieken, welke anders de geheele Sambre afteekenen,
zag men rookende huizen en Buitenplaatsen, overal ontmoette ik de opgejaagde
75 verwaasden, die het onheil tevergeefs trachtten te ontloopen; overal immers, in het
westen, in het Oosten, daagden vijandelijke patrouilles op, patrouilles te paard,
patrouilles in gepantserde automobielen, die overal schermutselingen te leveren
hadden, want het valt niet te loochenen dat, hoe dichter men de Borinage nadert, hoe
meer het volk in wapenen loopt: dynamietpatronen, messen. Het schijnt, dat te
80 Duitschers slechts over de lijken der mijnwerkers den anderen Maasoever zullen
bereiken, want jong en oud loopt tot de tanden gewapend noch het civiele, noch het
militaire gezag heeft hier mee te spreken. Men was ook reeds een week bezig zich in
vroolijke drinkgelagen te verbroederen met de Franschen, die, gelijk mij bleek, den
geheelen Oost-oever der Sambre van Bergen tot aan de forten van Namen bezet hadden.
85 Henegouwen, dat nu de ellende lijdt van den modernen tijd, na alle ellenden geleden
te hebben van de vorige eeuwen, ik zal altijd met een bijzonderen weemoed terugdenken
aan deze eigenaardige landstreek, waar alhier de pyramiden verheffen der
steenkolenschachten, waar ik nauwelijks eenige kilometers verder dwaalde in de
verrukkelijkste valleien, waar de monsterachtige, vormelooze nu mijngebouwen
90 afwisselen met oude abdijen, deels in ruïnes, deels overeind. Dit land heeft een
afschuwelijk industrieel, maar ook een begoochelend kloosterlijk uitzicht. Het ligt
maar aan de wegen, welke men kiest; of men zal gaan door het moderne industrieele
gebied of door het bekoorlijke land der talrijke, oude prébendes. Ditmaal echter had
ik mijn wegen niet te kiezen, ik moest ze smokkelen. Toen ik Charleroi naderde werd
95 daar sinds drie dagen een geregeld gevecht geleverden de slag duurt nog voort. De
Franschen lagen in het geheel onverdedigde Charleroi, de Duitschers bombardeerden de
stad uit een kring van batterijen, terwijl Montigny, Chatelet, Chatelineau reeds
genomen waren. doch de Fransche posities in de bovenstad konden niet gunstig genoemd
worden en bleken weldra onhoudbaar, tegen een overmachtigen vijand, over wiens
100 ontzettende kracht eenige even vermete als heldhaftige en doellooze aanvallen
betere inlichtingen gaven dan de verkenneren. Maar de Franschen leken razend, in ieder
geval hunne officieren en de Turco's, die hier streden. Den Duitschers kan ik evenmin
heldenmoed ontzeggen, na wat ik te Charleroi gezien heb, doch zij geven niet den
indruk van individueele geestdrift, maar meer van individueele opoffering; hun
105 massale élan is meer wanhopig dan onstuimig. Ik kan slechts zeggen, dat zij de
stuwkracht hebben eener menigte; zij deugen pas in gesloten colonnes. De Franschen
evenwel moesten de bovenstad ontruimen, zij moesten ook de benedenstad ontruimen. En
vanaf de oude fortificaties, die veranderd zijn in lommerrijke buitenboulevards tot
aan het laatste huis der benedenstad is alles verdedigd door de soldaten en de
110 inwoners, fanatieke mijnwerkers en glasblazers.
Stap voor stap naderde de vijand Charleroi, stap voor stap trok hij de stad binnen.
Bij alle bruggen stonden mitrailleuses, in de straten had men gaten gegraven, waarin
drie manschappen hunne machin-geweren richtten; bijna alle huizen waren geblindeerde
kasteelen. Welk een moordenaar, en welk een bloedbad in deze noodlottige straten, die
115 vol lijken liggen, vol ransels, vol geweren, waarover plotseling eene locomobiel
passeert, die drie veldkannonen trekt. Ik zie van uit mijn schuilplaats het
ironische merk "Panhard et Levassor. Zij boldert over omgeschoten boomen, waarom zou
ze zich geen weg kunnen banen over de gevallenen, wier schedels zij verguizelt,
nekken breekt, armen en beenen verbrijzelt, ongenaakbaar in haar pantsering. De
120 Franschen trokken terug, ontruimen ook de benedenstad, stapvoets! en nestelen zich in
Thuin, in Landelies, in Ham-sur-Heure. Bombardeerden eerst de Duitschers Charleroi,
nu bombardeerden de Franschen deze ongelukkige stad. Duitse cavalerie maakt een ren
op Landelies en wordt bij de ruïnes der Aulne-abdij verpletterd. Maar van beide
zijden schijnen voortdurend troepenversterkingen toe te vloeien. De Franschen dringen
125 weer vooruit, hernemen de voorstadsjes, onder hun overstelpend geschutvuur, dat de
helpt van Charleroi verwoest en in brand steekt. De Duitschers wijken langzaam en
langzaam dringt de Fransche infanterie weer in de voorstad. Zoo vielen er duizenden
bij deze noodlottige troepenconcentratie te Charleroi, die slechts ten doel had den
westervleugel van Namen zoo krachtig mogelijk te beschermen. De Algerijnsche troepen
130 waren eenigen tijd meester van den westelijken Maasoever, maar na een moorddadig
gevecht met de Pruisische garde moesten de Fransche troepen terug.
Tusschen Bergen en Charlerci is niet minder hardnekkig gestreden. Bergen werd in een
ommezien veranderd in een vesting en de geheele stad werd ééne barricade. Op weg naar
Soignies, passeerde ik tusschen La Louvière en Le Roeulx, een droog liggend kanaal,
135 weelks granieten sluiswerken over verschillende kilometers waren ingericht als een

versterkte legerplaats. In Soignies hoorde ik de bezetting van Brussel, welke den Zouaven en den Engelschen bij Bergen nog niet bekend was. Dit spoorde mij aan om me nog Noord Westelijker te wenden, Doornik en Kortrijk links te laten liggen.

140 **Rond Antwerpen, Mechelen enz.**

ANTWERPEN, 26 Augustus (Van onzen Belgischen oorlogscorrespondent.) De verontwaardiging heeft over den schrik de overhand gekregen. Alen kan hier geen woorden dik genoeg vinden om den aanslag door een Zeppelin op Antwerpen te brandmerken. Het wordt een gruwelijk menschonteerend laf barbarisme genoemd om 145 vreedzame burgers aldus van uit de lucht te dooden. En men zint op weerwraak, wil zonder verwijl de Duitschers, die nog met bijzonder verlof der regeering hier mochten achterblijven, over de grenzen zetten. De huizen der reeds verdreven Duitschers zullen van rechtswege worden opengesloten, de inboedels zullen worden verkocht en 't 150 geld besteed voor het Roode Kruis. Hedennacht zou weer een "Zeppelin" in aantocht zijn geweest, maar de wakkere Belgen – nu op hun hoede – zouden het gevaar tijdig hebben zien aankomen en gekeerd. Wat er van waar is weet ik niet. Want het eerste "officieele" bericht over de signaleering werd later door den Generalen Staf "officieel" weer tegengesproken! Ik heb zelf niets van het schip gehoord of gezien. "Sluipmoordenaarswerk" is de meest gebruikte betiteling. Men zegt dat de gezant der 155 Vereenigde Staten in België aan de regeering te Berlijn een protest heeft gezonden tegen het werpen van bommen op vreedzame inwoners. De koningin en de prinsen hebben de plaatsen van de bomaanslagen bezocht en de gewonden getroost. Duizenden nieuwsgierigen hopen zich natuurlijk bij de onheilsplekken bijeen. Groote vreugde bracht in de stad het goede nieuws uit Mechelen, dat de Belgen deze stad weer 160 veroverd hebben en de Duitschers tot Vilvoorde terugvloegen. Deze operatie der Belgen had bijzondere beteekenis en bedoelde méér, dan alleen Mechelen bij te staan. Ze bedoelde de Duitschers, die oprukten naar het Zuiden, terug te houden, opdat de Deutsche legerkorpsen, die tegenover de Engelschen en Franschen staan, niet te hulp konden komen. Hun 4e divisie was dan ook genoodzaakt, door den aanval der Belgen, om 165 terug te keeren. Middelerwijl hebben de onzen ook de Deutsche versterkingen rondom Mechelen vernield. Aldus twee vliegen in één klap. Het dappere Belgische leger heeft met deze kranige daad blijk gegeven in 't geheel niet gedemoraliseerd te zijn, maar kloek en krachtig, om de Belgische onafhankelijkheid tot het laatste te verdedigen. Maandagmiddag zijn de Duitschers schier uit geheel Zuid-Vlaanderen verdwenen: uit 170 Ingoggen waar uhlanen te gast zijn geweest bij pastor Hugo Verriest, uit Ansegem, Vichte, Deerlijck, Ootegem, Ruyen, Fiegem, Swevegem, Bellegem, Avelgem, Autryve, Dettengs enz. enz. De Duitschers trokken meer zuidwaarts tusschen Doornik, Ronze en Leuze, dus bijna in geheel Henegouwen. Te Gent is de toestand weer kalm. De burgerwacht is weer onder de wapenen geroepen en gendarmen zijn aangekomen om de 175 omstreken van rondzwerfende uhlanen te zuiveren. Trouwens heel de toestand in Vlaanderen is er op verbeterd. Het treinenverkeer is weer ietwat geregelder en de schrik onder de bevolking verminderd. Er zijn groote troepenmachten Engelschen aangekomen, die per extratreinen Maandag naar het Engelsche front werden vervoerd door België heen.

180 **Een paar episoden uit Visé's lijdensgeschiedenis.**

MAASTRICHT, 25 Aug. (Van een bijzondereren correspondent). Het college "St. Hadelin" was ingericht tot hospitaal van het Roode Kruis. Talrijk waren de Deutsche gewonden, 185 die men van de bloedige Maasoevers hierheen bracht. Liefdevol werden ze opgenomen, en verpleegd door de Belgen, die als barmhartige Samaritanen hun tijd, hun rust, hun mondvoorraad offerden voor de vijanden van het vaderland. Spoedig luidde de boodschap uit de keuken: er is geen vleesch meer! Men zou wel uitkomst vinden. De Duitschers hadden tot dan toe de stallen gerespecteerd. Er waren nog varkens voorradig in de nabijheid. En wie togen uit om de varkens te drijven onder het mes van den slager?... 190 Een directeur, twee advocaten en een ingenieur. De eeuwenoude, monumentale kerk van het stadje Visé was door de oorlogsfakkelt geraakt en in de asch gelegd. Het heilig gebeente van den H. Hadelinus, wiens naam met dit plaatsje ten nauwste is verbonden, was tijdelijk op de pastorie in veiligheid gebracht. Toen men echter den wachter gevankelijk wegvoerde in gijzeling, achtte men ook den H. Schat daar niet meer veilig 195 en voerde hem over naar het college dat den naam van den heilige draagt. 't Was een stille, droeve plechtigheid. Hoe geheel verschillend was de ommevang met dien van 't vorig jaar bij de Hadelinsfeesten! De stadbewoners knielden biddend op den drempel hunner woning. Ze snikten en weenden als hadden ze een voorgevoel van de hartverscheurende ramp, die hen binnen weinige dagen zou treffen. St. Hadelin heeft 200 het huis zijner bewaring voor den ondergang bewaard. De Katholieke Kerk vierde plechtig het feest van Maria-Hemelvaart. Gemeene liederen

zingend waren krijgslieden uit Pommeren en Koningsbergen Visé binnengetrokken. De bewoners hadden reeds gebeeft bij hun aanblik, toen de inkwartiering van de honderden plaats had. Laat in den avond hadden een paar schoten geklonken, men wist niet vanwaar. Daarop klonk een algemeen salvo zonder eind. De huizen werden ontvolkt. Alles eruit! klonk het bevel. Naar links en naar rechts begon de scheiding. De man moest van de vrouw en hulplooze kinderen scheiden. O rampzalige nacht, die zooveel weëen baarde! Op een open weide vond een vijftigtal vrouwen met kinderen een rustplaats, onbeschermt tegen de koelte, onbedekt tegen den neerzijpelenden regen. Akelig was het gejammer en geschrei van de dorstige, stervende kinderen. Tegen den morgen daagde een Hauptmann op, die innige deernis toonde met de arme schare. Wat konden ze beter doen, zoo meende hij, dan naar de Hollandsche grens vertrekken. Hij zou wel zorgen, dat haar geen leed meer geschiedde. Zijn medelijden was welgemeend en weldoende. De vrouwen overlegden hoe ze den edelen man hare dankbaarheid zouden uitdrukken. Een uit haar midden, een Limburgsche van geboorte, meende met haar gebrekkige kennis der Duitsche taal zich van die taak wel te kunnen kwijten. Ze trad op den luitenant toe en dankte hem uit aller naam. Deze wees den dank af en had slechts oog voor het zesjarig blonde knaapje, dat ze aan haar hand leidde. "Is dat uw kind?" vroeg hij. Op het bevestigend antwoord der moeder sprak de edele krijgsman, terwijl de tranen hem naar de oogen welden: "Ook ik heb kinderen van z'n leeftijd thuis gelaten. Dit liefvallig kind herinnert me aan hen. Laat 't vooral geen gebrek lijden!" En meteen gleed een rijk muntstuk in de betraande hand der ongelukkige moeder, die bovendien van den edelman de verzekering mocht hooren, dat hij de bevrijding zou bewerken van den kostwinnenden vader, die mede weggevoerd was. 't Was of ze voor een oogenblik haar leed en ellende – van alles, alles ontbloomt te zijn – vergat, wanneer de vrouw sprak over den edelmoedigen, zachten krijgsoverste. 't Gebeurde op den dag van den droeven uittocht uithet brandende Visé. Twee mannen duwden moeizaam een handkarretje voort, waarin een kranke vrouw gezeten was, in de richting der Hollandsche grens. De een was een rijk groothandelaar, de andere een waardigheidsbekleeder van het rijk. Ze mochten zich gelukkig achten, met achterlating van automobielen en weelde, aldus hun lijf en leven in veiligheid te brengen, daar de andere mannen van elken stand handlangerdienst moesten verrichten bij de brug, voor zoover ze niet naar de oude keizerstad Aken gevankelijk weggevoerd werden niet wetend welk lot hun wachtte. Goud en waardigheid tellen in den krijg zoo min!

De vluchtelingen.

EIJSDEN, 27 Aug. (Van een particulieren correspondent). Momenteel verblijven hier nog circa 1300 vluchtelingen uit België. Het voedsel wordt verstrekt in de cantine der Zinkwitfabriek, in het grafelijk kasteel, bij de eerw. zusters Ursulinen, in het Retraitenhuis en bij de eerw. zusters Franciscanessen.

MAASTRICHT, 27 Aug. (Van onzen Maastrichtschen correspondent). Er dreigt een nieuw gevaar: in de gemeenten Sint Geertruid, Valkenburg en Eijsden is reeds een geval van besmettelijke ziekte geconstateerd (diphtheritis, roodvonk). De patiënten zijn reeds overgebracht naar Calvariënberg te Maastricht. De barak voor de aan besmettelijke ziekten lijdenden is gereed gekomen. Ze staat op een terrein bij Calvariënberg, ze biedt ruimte voor 12 patiënten in twee verpleegzalen. De barak wordt elektrisch verlicht; het eten zal elektrisch bereid worden. Om de barak is een omheining aangebracht, waardoor eventueele bezoekers toch in staat worden gesteld met de lijdens te spreken. De Zusters van Liefde (van de Congregatie van den H. Carolus Borromaeus) zullen de arme lijdens verplegen.

De overweldigers en de overweldigden.

MAASTRICHT, 25 Aug. (Van onzen oorlogscorrespondent M.) De censuur is wel lastig voor ons journalisten, doch we zouden er ons nog wel in kunnen schikken, wanneer er niet zooveel censoren zonder aanstelling kwamen opdagen. Zoo las ik in een oogenblik van verpoosing, ons door het oorlogsverblijf gegund, in "Het Vaderland" van 22 Augustus een artikel van den oud-Minister van oorlog, generaal Staal, hetwelk van zoo weinig welwillendheid en waardeering getuigt, dat men zeer zeker het moeilijk en gevaarlijk métier van oorlogscorrespondent zou prijsgeven, wanneer men niet overtuigd was dat de schrijver gelukkig slechts tot een kleine groep behoort, welke niets liever zoude zien, dan dat ons land zoo onkundig mogelijk gehouden werd omtrent dezen oorlog. Een zijner grieven tegen oorlogscorrespondenten is, dat we slechts weten te schrijven over de gruwelen van den krijg en hij in geen onzer berichten iets te weten gekomen is omtrent troepenbewegingen enz. Voor zooverre dit laatste juist is, verwijte generaal Staal dat niet aan ons, doch eerstens aan de militaire autoriteiten hier te lande wier censuur ons dit onmogelijk maakte, tweedens aan de loyaleiteit, waarmee wij

vermeden een soort van spionnendienst te verrichten. Toch meen ik, dat we ook, wat den krijgskundigen toestand betreft, wel inlichtingen aan onze lezers verstrekt hebben, die van het grootste belang waren. Ik zou b.v. wel eens willen vragen, hoe het publiek de waarheid omtrent de forten van Luik had kunnen weten, wanneer wij ons niet met levensgevaar tusschen die forten bewogen hadden; van de bestorming van sommige dier forten getuigen waren geweest, de gevangenen gesproken hadden en op andere wijze hadden geconstateerd dat de forten in handen der Duitschers waren gevallen. Deze kwestie is toch van het grootste belang en op het oogenblik nog verluiden de Belgische berichten tegen de Duitsche in, dat de forten nog steeds stand houden!

Een andere belangrijke vraag doet zich nu weer voor: hoe staat het over het geheel met den Belgischen fortengordel en den strijd bij Charleroy? Ik begeef mij heden op pad om hierover waarnemingen te doen, en mijn lezers mogen dan hunne berichten wat laat krijgen ze kennen dan toch de waarheid, want ik sein alleen wat ik met mijn eigen oogen zag. Dat wij onze verhalen over verwoestingen van dorpen, het doden van inwoners enz. "opzettelijk overdreven" en "zoo drastisch, zoo het gekleurd mogelijk" geschetst zouden hebben "om aan (onze) verhalen gewicht bij te zetten" is een verdachtmaking, geen antwoord waardig. Wel kan ik de verzekering geven, dat ik me dikwijls genoeg heb moeten weerhouden, om de volle waarheid te zeggen, omdat die waarheid in een fatsoenlijk blad eigenlijk niet gezegd kan worden. De kwestie, over de gruwelen op het oorlogsterrein gepleegd, acht ik ondanks het artikel van generaal Staal, een zeer belangrijke; want gaat het zóó door, dan zal blijken, dat de oorlog meer offers gevraagd heeft van de vreedzame bevolking, dan van de strijdende soldaten. Van het oostelijke deel van België, door de Duitsche troepen bezet, is de bevolking nagenoeg gedecimeerd, eenige dorpen zijn verbrand verwoest en geplunderd, de nog overgebleven bevolking grootendeels tot den bedelstaf gebracht. En nog is het einde niet daar. Integendeel, dagelijks worden opnieuw zeer vele mensen gefusilleerd en woningen verbrand. En de oorzaak? Bezien we eens de houding der bevolking en der soldaten. Welnu, ik heb niet één Belgische familie gesproken, die niet door de grootste vrees werd beheerscht omtrent de Duitschers. Op alle mogelijke wijzen sloofde men zich uit, hen tot vrienden te houden. Eén voorbeeld zal ik u noemen. Vermoeid trad ik deze week dicht bij Luik een klein café binnen, wat wij zouden noemen: een dorpsherbergje. Verscheidene Duitsche soldaten zaten in het kleine zaaltje en dronken bier of jenover, rookten sigaren uit een kistje, dat op de toonbank stond, zongen en tierden. Soms maakte er een eene beweging alsof hij wilde betalen, doch de kastelein beduidde hem dan, dat hij volstrekt geen betaling wenschte. In een hoekje waar ook de kamerdeur zich bevindt, vertelde de kastelein me fluisterend, dat hij expres geen betaling wenschte om hen niet boos te maken. Gisteren had hij een van zijn twee koeien geslacht, ook al weer om de soldaten goed te kunnen bedienen. "Alles, mijnheer, alles wat ik heb weten te sparen wil ik geven, als men mij maar het dak boven het hoofd laat en u begrijpt, ik heb volwassen dochters... Drie en vijftig woningen in den omtrek zijn verbrand en ik weet dat het allen goede, beste menschen waren..." Ik zit naast de kamerdeur en van daarachter hoor ik vrouwen-, meisjes- en kinderstemmen: "Wees gegroet Maria...", 't is de rozenkrans, die gebeden wordt. "Over deze mannen hier" - verhaalde mij de kastelein verder - "heb ik geen klagen en ik wilde, dat ze maar hier bleven, maar straks gaan ze weg, en komen er weer anderen, en deze weten niet, wat ik voor hun kameraden gedaan..." De houding van dezen kastelein typeert de stemming der bevolking. En de soldaten? Vele spreken over de bewoners als over "Schweine", die niet anders verdienen dan gedood te worden en het dak boven het hoofd vernield te zien. Natuurlijk zal het geheele Duitsche leger zoo niet zijn en ik veronderstel ook, dat het troepengehalte, dat hier rondom Luik en Visé zit, een troep is die uit een in Duitschland minder gunstig bekend staande streek afkomstig is. Toch bevinden zich onder hen nog wel goede elementen. Aan een hunner bood ik deze week b.v. een paar goed belegde boterhammen aan, die ik uit voorzorg meegenomen had, doch de man antwoordde: "Nee, wij hebben eten genoeg, maar als het u hetzelfde is, geef ze dan aan die menschen daar, want die lijden bitteren nood." Hij vertelde me ook, dat hij die aangerichte verwoestingen schrikkelijk vond en het lijden van die vluchtende vrouwen en kinderen niet kon aanzien. "Dat doet me zoo leed. Ik wilde wel, dat ik weer bij vrouw en kinderen was en een einde kwam aan dien schrikkelijken krijg." Het wil er bij mij niet in, dat de bevolking werkelijk in al de geteisterde plaatsen geschoten heeft en evenmin, dat het heele Duitsche leger voor de gruwelen aansprakelijk mag worden gesteld. Een enkele maal, zeker, hebben burgers op militairen geschoten, doch ik kan niet aannemen, dat het door dorpelingen gedaan werd; veeleer door rondtrekkende heethoofdige patriotten, die hier en daar een gunstige gelegenheid trachten te vinden, een officier te doden. Doch daarvoor moet

335 dan, volgens oorlogsrecht, een onschuldige bevolking boeten! Zoo moet het b.v.
bewezen zijn, dat het schieten in Luik door eenige Russische studenten gepleegd werd
en een schijn daarvoor vind ik wel eenigzins in het feit, dat vele huizen op de Place
de l'Université verwoest werden. Niettemin werden ook vele Luikenaars er voor
gestraft. In vele gevallen lijkt het mij niet uitgesloten, dat de Duitsche soldaten
340 zelve schoten. Stel u voor, een troep van zulke lui, die dronken in café's en op de
straten loopen te joelen en te tieren, voortdurend met geladen geweren in hun handen.
Een kleine woordenwisseling en botsing ontstaat. Welnu, hoe makkelijk gaat de haan
dan niet over. Denk u dan hier nog bij de vrees, die er bij de soldaten bestaat voor
plotselinge overvallen door burgers en ge zult makkelijk kunnen begrijpen, dat zoo'n
345 afgegaan schot weer een moord- en brandpartij veroorzaakt.

Oorlogshumor en Oorlogsernst.

MÜNCHEN GLADBACH en RHEIJT, 20 Aug. (Van onze Duitschen correspondent. Vertraagd).
De Rijksdagafgevaardigden, tevens leden van het Pruisische Huis van Afgevaardigden,
dr. August Pieper en Johann Giesberts, hadden mij een aanbeveling meegegeven.
350 Daarmede gewapend ging ik naar het Militaircommande van het achtste Armeekorps in
Rheijt. En ik kreeg vergunning, om het doortrekken der Duitsche troepen door de
stations in Rheijt en München Gladbach gade te slaan. Ik behoef u niet meer te
vertellen van de voorbeeldelooze tucht, die onder de troepen heerschte, ook niet van
al het liefdewerk, dat op die stations gedaan wordt, om de brave manschappen te laven
355 met verfrisschende, geen alcoholhoudende, dranken. Alleen wil ik u nog berichten, dat
meisjes en vrouwen niet meer op de perrons aanwezig mogen zijn, wanneer transporten
met gevangenen stations voorbijtrekken. Op verschillende stations hebben namelijk,
precies zooals in '70, de dames, vooral van de "hoogere" klassen, zich ergerlijk
gedragen. Ze lieten namelijk de Duitsche soldaten honger en dorst lijden en drongen
360 zich, min of meer hysterisch, met bloemen en chocolade naar de treinen, waarin de
"reizende, hübsche, junge Belgier und Franzosen" gevangen zaten. Deze onwaardige
tooneelen zullen zich niet meer herhalen. Ik stond met een paar beambten te praten.
Van buiten klonk vroolijk kindergeschreeuw en gezang. De jeugd had de liedjes al van
de soldaten overgenomen en uit tientallen van jonge keeltjes hoorde men op de wijze
365 der bekende operette "Die Serben sind alle Verbrecher, Und Belgrad ist ein finsteres
Loch. En met heel weinig logica ging het verder: Und die Russen, die sind noch
schlechter, Aber Hiebe, Hiche, Hiebe bekommen sie doch...! Andere kinderen zongen van
"Franzosen, die kriegen für die Hosen" en zetten daarbij heel vreedzame gezichten.
Tot ze ruzie kregen en elkaar voor Serviërs en Russen en Belgen uitscholden.
370 Merkwaardig: Fransch en Engelsch zijn nog geen scheldwoorden. Hoe de volksstemming
zich toch immer zuiver in het lied der onnoozelen uit: woedend is men tegen Serviërs,
Russen en Belgen. Van afkeer en haat tegen de Franschen en Engelschen merkt men
weinig. Ik had gehoord, dat de doortrekkende troepen op uitbundige wijze de
gevoelens, waarvan zij bezielde waren, met krijt en potlood hadden geuit op de wanden
375 der treincoupé's. Mijn doel op het station was nu, om eens met eigen oogen te lezen,
wat de soldaten zoo al op den binnen- en buitenkant van de wagons hadden geschreven.
Vroolijk en blakend van strijd lust zongen de soldaten hun liederen: hun "Wacht am
Rhein", hun "Deutschland, Deutschland über alles", hun "Lutzows wilde verwegene
Jagd", hun "Gebet vor der Schlacht". En tusschen de vrouwen en meisjes, die de
380 soldaten laafden, ging ik met reporterboek en reporterstift en schreef, wat ik
ontcijferen kon. Het was heel lastig. En dikwijls moest ik een soldaat te hulp
roepen, die dan blozend en lachend mij in dat labyrinth van onbeholpen hanepootjes
den weg wees. Wanneer ze dan hoorden, dat ik hun poëzie en luim en boert en ernst in
de drukpers vereeuwigen wilde, dan joelden ze en vroegen, in welk blad en of ik hun
385 een exemplaar sturen wilde, als ze tenminste niet dood waren. Ik moest daarvoor maar
de "amtliche Verlustlisten" raadplegen. En toen ik lachend om namen en adressen
vroeg, zeide mij een hunner plechtig, of ik dan niet wist, dat alle Duitschers
Schultze en Muller en Janssen heetten. Ze hadden al lang gemerkt, dat ik Hollander
was en gierden en schreeuwden: "Lebe Willemienchen!" Een Beier verklaarde met
390 koninklijken ernst, dat Willemienchen de eenige vriendin was, die hun Deutschland nog
in Europa had. Maar dat was niet erg. De andere vriendjes en vriendinnetjes zouden
weldra merken, dat Deutschland nog aaien kon. En met een handbeweging naar de
kanonnen, zeide hij: daarmee aaien we en met onze geweren. "Es lebe Wilhelmina, hoch,
hoch, hoch!"
395 Ik las een menigte weinig origineele opschriften in de treinwagons, verzekeringen
van het slag als "Lieb Vaterland magst ruhig sein", "Für Gott, Kaiser und Reich".
"Deutschland in Welt voran" enzoovoorts. Maar er waren er ook, die de gemoedsstemming
van het eenvoudige volk in allerlei schakeeringen weergaven: "Nach Paris, ohne
Umzusteigen." Herhaaldelijk kwam uit dat "Nach Paris". In Frankrijk is het niet

400 anders. Op de door de Duitschers, veroverde kanonnen bij Lagarde zag men geschreven
 "A Berlin". Ik vrees echter, dat de Duitschers eerder in Parijs dan de Franschen in
 Berlijn zullen zijn. De Duitschers hebben haast om naar Parijs te komen.
 Soldatenhumor spiegelt dien haast terug. Op een paar kanonnen las ik: "Eilgut nach
 Paris". Op een lokomotief stond: "Sedantag, grosser Ball in Paris; Anfang präzise,
 405 wenn es losgeht; Anzug lange Stiefel". Op een anderen wagen las ik: "Eilgut für
 Häsele". Häsele is nog altijd beroemd. Blij vertellen mij de soldaten, dat Häsele hen
 in acht dagen naar Parijs zal brengen. De oude veldmaarschalk is nog altijd sedert
 '70 zeer populair. Leuk was een opschrift op een wagen, waarin luidjes uit Pommeren
 zaten: Dem Britt ein Tritt, Dem Franzos einen Stoss, Dem Russ einen Schuss. Een
 410 aardig "Zeppelin"-vers op de wijs van bekend Duitsch kinderliedje stond op een
 anderen wagon. Het luidt: Zeppelin flieg! Hilf uns im Krieg! Fliege nach England,
 Engeland wird abgebrannt Zeppelin flieg! Roerend was het opschrift van een coupé
 waarin reeds bejaarde mannen zaten, waarschijnlijk vaders van groote huishoudens. Dat
 zij streden voor hun kinderen, voor een nog welvarender Deutschland in nieuwen vrede,
 415 bleek uit het geschrevene: "Unsere Kinder sollen es einmal gut haben." Utile dulci,
 het aangename met het nuttige verbond het vers van een kavalerist: Russische Eier,
 Französischer Sekt, Deutsche Hiebe, Hei! Wie das schmeckt!
 In Keulen hadden artilleristen gemeend, de meisjes van Keulen met de volgende verzen
 te moeten troosten: Köln am Rhein, du schönes Stadtchen Trauert nicht, ihr hübschen
 420 Mädchen, Unverschrt keh'r'n wir zurück. Hoogst merkwaardig was, dat het oude
 Blücherlied, hetwelk in '70 reeds uit de vergetelheid was ontruikt, ook thans weer in
 de gedachtenis is teruggekomen. Een flinke, gesoigneerde mannenhand had het
 geschreven: Wo liegt Paris? Paris liegt hier. Finger drauf, Das nehmen wir. Het
 verbond tusschen Rusland en Frankrijk werd naar opvatting der Duitsche soldaten, als
 425 volgt, op de juiste waarde geschat: Mit dem Franzos Ist nichts los; Mit Nikolaus
 Ist's jetzt schon aus. Nog drastischer werd het Nikolaas aan het verstand gebracht,
 dat het uit met hem is. Aan een kanon hing een pop aan een dikken knuppel. De pop
 verbeeldde den Czaar. Op een kanon stond: "Insectenpulver für alle Nico-lause". En op
 een ander: "Eilgut für die Firma Nicolaus: Poincaré". Op een wagon met Westfalen,
 430 ernstige, stille, trouwe, godvruchtige mannen der "Rote Erde", wier wezen zoo sterk
 is weergegeven in het Weserlied: "Behüt' dich Gott, du Rote Erde", stond geschreven:
 Wir Unnaer (aus Unna) zieh'n heute in den Kampf, Zu streiten mit der sieggewöhnten
 Waffe, Wie unsere Väter einst im Pulverdampf, Stark wie der Tod, galt's einer
 heil'gen Sache; Wir schwören heut' und denken drum auf's neue An unsere Väter und an
 435 deren Treue. Waar zulk een geest heerscht, een geest van gelatenheid, rustig
 vertrouwen en blijmoedigheid, daar kan het land, welks zonen deze opschriften
 maakten, gerust zijn en vol vertrouwen. Deze mannen zullen strijden, zooals het eens
 hun vaders deden. Dat lazen wij nog op een wagen: Wird je das Vaterland bedroht Von
 440 Sturmen und Gefahren, Wir sind getreu bis in den Tod, Wie unsere Väter waren. Ernstig
 stond ik tusschen al die vroolijke soldaten, die vol boert en jolijt, maar aldoor
 gepast, de dames bedankten, welke hen verfrischt hadden. Maar lachen moest ik toch,
 toen de trein weg reed en zij naar een variant van het bekende Meilied "Der Mai ist
 gekommen, die Bäume schlagen aus", geestdriftig begonnen te zingen onder het zwenken
 van mutsen en doeken: Der Krieg ist gekommen. Die Deutschen schlagen aus, Da bleibe,
 445 wer Lust hat, Mit Sorgen zu Haus!

Geestdrift in Berlijn.

BERLIJN, 27 Aug. (Eigen bericht.) Dinsdag om twaalf uur 's middags werd de groote
 overwinning van Oostenrijk in Berlijn bekend. Overall werden bulletins verspreid, de
 450 geheele bevolking was op de been en brak in luid gejuich los. Straten en pleinen
 werden werden versierd, het borstbeeld van keizer Franz Jozef met bloemen omkransd.
 Voor het hotel Adlon, waar de Oostenrijksche gezant woont, hadden geestdriftige
 ovaties plaats.

455 Wat Deutsche journalisten zagen.

BERLIJN, 26 Aug. (Eigen bericht). Een aantal oorlogscorrespondenten van een drietal
 Deutsche bladen is dezer dagen naar de hoofdkwartieren vertrokken en mocht met
 militaire auto's, onder militaire voorlichting in gezelschap van den militairen
 attaché, naar Luik en Namen rijden. De bedoeling der militaire autoriteiten was om de
 460 pers te laten zien hoe deze streek volkomen in de macht is der Duitsche troepen. Van
 dezen tocht vertellen de correspondenten nu 't een en ander. In Luik vonden ze het
 bestuur zetelend in het Palais de la Province. In de gobelinzaal ontmoetten zij daar
 den aartsbisschop, de burgemeesters en de andere gijzelaars der Duitschers. Alle
 brievenbussen zijn nu voorzien van 't opschrift: "Duitsche veldpost". In de
 465 kazematten van het fort Loncin zagen de bezoekers een aantal gevangen genomen franc-

470 tireurs, die hun veroordeeling afwachtten. De verwoesting in dit fort was ontzettend. Een enorm betonblok was in de lucht gevlogen en bedekte meer dan 150 doden. De Duitschers waren druk bezig aan de opruiming. Heel wat proviand was door de Belgen achtergelaten. In Namen was er meer van krijgsrumoer te bemerken. Toch waren de
475 Duitschers hier ook al meester en enkele kanonniërs zaten zelfs rustigjes in de Maas te visschen! Op de citadel van Namen woei reeds de Duitse vlag. Het eerste fort van Namen werd Maandagochtend te circa half acht genomen. De plaatsen Battiré en Hervé zijn geheel verwoest. Van de 500 huizen van Hervé staan er nog 15 slechts. Allereerst zijn de Duitschers nu bezig lijken te begraven. De uniformen en schoenen worden daarbij uitgetrokken en op wagens geladen. De oorlogscorrespondenten schrijven waardeerdend over den moed der Belgische officieren.

De neutraliteit van Nederland verdacht.

480 PARIJS, 22 Aug. (Van onzen Parijschen correspondent). Vóór den oorlog had men hier véél sympathie voor Holland en Hollanders; onze Koningin was hier zeer bemind. Thans dreigt het anders te worden, men begint te twijfelen aan de oprechtheid der Nederlandsche neutraliteit. De "Figaro" deed reeds een raar bericht verluiden, nadat toch de eerste berichten in de Fransche bladen hadden verklaard, dat Holland ingeval van een inval der Duitse troepen, zijn sluisen zou openen. "In dat geval", heette
485 het, "zou Holland onneembaar zijn." En men bewonderde toen het kleine dappere volk, dat liever maanden leefde in ellende in een overstroomd land, dan zich over te geven aan de Duitschers. Daarna volgden de berichten, dat de Duitschers in Nederland waren gedrongen tot Breda, Tilburg en Nijmegen. Die berichten werden tegengesproken. Maar bij elk overzicht, dat men hier van de krijgsbedrijven gaf, wees men er op, dat
490 Duitschland en Oostenrijk-Hongarije geen invoer konden krijgen van levensmiddelen, wijl ze omgeven zijn èn door vijanden èn door neutrale landen, zooals Denemarken en Holland. Aanvankelijk rekende men erop, dat Holland in deze zijn neutraliteit gestreng zou handhaven. Zelfs berichtten de bladen, dat het Nederlandsche volk anti-Duitsch was, eveneens de soldaten, zóó zelfs, dat de officieren moeite hadden hunne
495 manschappen in toom te houden. Sinds gisteren echter is er een kentering gekomen in de meening, omtrent de houding van Holland. De avondbladen deelden gisteren mede, dat het doel van het Duitse leger op het oogenblik meer was, zich meester te maken van geheel België, dan over de Fransche grenzen te trekken. Daarna zal Duitschland tevens Nederland annexeren. Over den eventueelen tegenstand van Nederland wilde men "zich nu niet uitspreken". En hedenmorgen vindt ik in de bladen dezen zin: "Duitschland zoekt Holland te compromitteren door de verklaring, dat Holland Duitschland zal ravitailleren onder neutrale vlag".

De "Matin" spreekt openlijk haar sympathie uit voor Zwitserland en de Balkanstaten, maar over Holland zegt het blad: "We moeten toegevend zijn voor zekere manifestaties,
505 die getuigen van een neutraliteit van zeer twijfelbaren aard". Nederland leeft immers "onder Germaanschen dwang, die steeds sterker wordt en waarvan het zich niet zoo gemakkelijk zal kunnen bevrijden". De hoop wordt dan uitgesproken, dat Nederland metterdaad de plechtige verklaringen van zijn onzijdigheid zal bevestigen. "Het schijnt, dat het (Holland) de noodige maatregelen heeft genomen, om zijn grondgebied
510 te eerbiedigen. Doch die onzijdigheid van het grondgebied alleen, is niet voldoende; neutraliteit sluit in zich de politieke en economische onzijdigheid. Op dit laatste gebied zijn persoonlijke en gecontroleerde verklaringen noodig". Ik geef deze verklaringen zonder meer. Moge echter de Nederlandsche regering waakzaam blijven en door tijdige officieele tegenspraak deze geruchten den kop indrukken eer ze ons
515 schaden. Want sympathieën zijn kostbare zaken. Het zou roekeloos zijn, hen te verspelen op een "on dit".

Negen paters Redemptoristen doodgeschoten.

520 PARIJS, 24 Augustus. (Van onzen Parijschen correspondent). Ik verneem zoo juist uit betrouwbare bron, dat negen paters Redemptoristen door Duitse soldaten zijn doodgeschoten. De paters woonden in het klooster te Reidisheim. Toen deze stad voor de eerste maal door de Fransche troepen was ingenomen werden eenige Fransche soldaten door de Paters gastvrij ontvangen. De Duitschers zaten echter de soldaten, die vluchtelingen bleken te zijn, op de hielen, drongen het klooster binnen en schoten
525 negen paters op het kloosterplein dood tegelijk met de gastvrij ontvangen Franschen.

Vrijwilligerscorpsen in Frankrijk.

530 PARIJS, 22 Aug. (Van onzen Parijschen correspondent.) Drie kleinzonen van Garribaldi zijn te Parijs aangekomen. Zij zijn bezig vrijwilligerscorps van 20.000 man te vormen. Over het roode hemd dragen zij een blauwen boezeroen. Ook de oude Garribaldi zal te hulp snellen met een sterk vrijwilligerscorps. Gisteren hadden we gedurende

535 enkele uren de illusie, opnieuw de eerste dagen der mobilisatie te doorleven. Lange
rijen vrijwilligers uit alle landen ter wereld doortrokken met Fransche en
buitenlandsche vlaggen de straten. Er waren ongeveer 2000 Amerikanen, 5000 Italianen,
5000 Russen, 2000 Belgen, 1000 Engelschen enz. enz. En zelfs... 800 Duitschers. Allen
worden door eigen officieren aangevoerd. Het voorbijtrekken dezer
vrijwilligerstroepen deed me lang nadenken over het bekende gezegde: "Ieder menschen
540 heeft twee vaderlanden, zijn geboorteland en Frankrijk." Het tot dusver aantal
aangenomen vrijwilligers voor hun tweede vaderland, strijdend schat men op 40 à 50
duizend. In Parijs zelf is het steeds kalm. De volgende week heropenen verscheidene
ateliers en fabrieken. De meeste modemagazijnen zijn reeds heropend.

Na den dood des Pausen.

Het a. s. Conclave.

545 ROME, 27 Aug. (speciale dienst van Stefani) Tot nu toe bevinden zich 43 kardinalen te
Rome, nl. 27 Italianen en 16 uit het buitenland. De "Tribuna" meent, dat van de 65
kardinalen, waaruit het H. College beslaat, een zestigtal aan de verkiezing van den
nieuwen Paus zullen deelnemen. In de koorkapel van de basiliek had de vijfde Requiem-
lijkmis plaats. De vicaris van het kapittel van St. Pieter, mgr. Zampini, celebreerde
550 de H. Mis in de St. Marcus te Venetië, waar Z. H. gedurende vele jaren patriarch was.
In tal van andere steden en dorpen werden plechtige lijkdiensten gehouden, bijgewoond
door de autoriteiten en tal van geloovigen.

555 ROME, 26 Aug. (Reuter.) De Braziliaansche kardinaal Arcoverde, die op reis het
overlijden van den Paus had vernomen, is onmiddellijk weder naar Rome vertrokken. Er
wordt druk gewerkt om de vertrekken in het Vtikaan voor het Conclave in gereedheid te
brengen. De telephonische centrale van het Vatikaanis geïsoleerd, teneinde de
verbinding van Conclavisten met de buitenwereld te verhinderen.

560 ROME, 27 Aug. (Speciale dienst van Stefani). Noord-Amerika zal op het conclave werden
vertegenwoordigd door Z. Em. Kardinaal Farley, Zuid-Amerika door Z. Em. Kardinaal
Arcoverde de Albuquerque. Op den dag van het begin van het conclave zal den
Kardinalen bij loting een vertrek worden aangewezen. Het S. Damasus-plein is vol
werklieden, die maatregelen nemen om de vertrekken te stoffeeren. Prins Chigi, de
565 maarschalk van het conclave, zal zijn intrek nemen in de appartementen van den
Maestro di camera.

Men zie verder voor den Oorlogstoestand het Tweede Blad en de Laatste Berichten.

570 Amsterdam, 27 Aug. 1914.

BUITENLAND.

JOHN BULL'S MILITAIRE HULP AAN FRANKRIJK.

De grootsche plannen, welke lord Kitchener koestert wat betreft de reorganisatie en
de uitbreiding van het Britsche leger en de actie, door dit leger te ontwikkelen op
575 het vasteland, zijn nog wel toekomstmuziek, doch beloven toch verwezelijkt te zullen
worden als men nagaat, wat, volgens de "Truth", de Britsche veldmaarschalk reeds nu
tot stand heeft gebracht. De sterkte van het in Frankrijk aan wal gezette Engelsche
expeditieleger bedraagt 165,000 man, met ongeveer 450 kanonnen en 6000 ruiters. Dat
is geen klein leger om binnen veertien dagen na de oorlogsverklaring te mobiliseeren
580 en in een vreemd land te landen, zegt het weekblad, en vooral niet wanneer men weet
dat dit leger uit beproefd materiaal bestaat, daar alle jongelieden beneden de
twintig jaar die in de gelederen dienden, vervangen zijn voor de expeditiemacht door
reservisten, die hun zevenjarigen dienst achter den rug hadden. Als onmiddellijke
reserve voor deze strijdkrachten te velde zullen nog wel ongeveer 100,000 reservisten
585 en jonge lieden onder de twintig zijn achtergebleven, die mogelijke verliezen kunnen
aanvullen en die zeker zoo goed vechtmateriaal zijn als de Duitsche miliciens. Verder
is er nog de speciale reserve van 66,000 of meer man gemobiliseerd om dienst te doen,
zooals de militiebataljons deden in Zuid-Afrika, op de verbindingslijnen. "Truth"
vervolgt dan verder: "We weten niet wat ons te wachten staat, de oorlog kan kort
590 duren of lang, maar in elk geval moeten we ons op dit laatste voorbereiden". En het
blad wijst er dan op dat lord Kitchener reeds plannen heeft ontworpen voor de
uitbreiding der Engelsche strijdkrachten. Binnen een jaar tijds, zoo rekent "Truth"
uit, zal Engeland, indien de oorlog voortduurt, dank zij ook de hulp der koloniën,
kunnen beschikken over een half millioen man te velde met reserves, die kunnen
595 volgen, om zij aan zij met de bondgenooten te strijden, terwijl de veertien divisies
van het territoriale leger voor de verdediging van het moederland beschikbaar
blijven.

GEMENGDE BERICHTEN.

600 **Tegen de Fransche zedeloosheid.**

Men schrijft uit Keulen: Het is wel eigenaardig, dat, terwijl vroeger de pogingen mislukten om in goed-Duitsche steden de Duitsche taal te doen gebruiken op uithangborden, spijskaarten enz., in deze dagen alle Fransche benamingen verrassend snel verdwijnen. Zelfs in de spreektaal brengt men opzettelijk wijzigingen. Men zegt 605 niet meer "Adieu" maar "Leben Sie wohl" of "Gott befohlen". Dit is begrijpelijk en in zekeren zin prijzenswaardig; doch beter zou het nog zijn, indien men met de benamingen ook zekere speciaal Fransche artikelen kon doen verdwijnen. Nog maar al te veel prijken de Duitsche winkelkasten met Fransche plaatwerken en andere artikelen, waarvan de Parijsche zedeloosheid de giftige bron is. En dat het Duitsche volk 610 hiervan den slechten invloed ondergaat, is meermalen vastgesteld. Ook de schandelijke Parijsche mode vindt bij de Duitsche vrouwen en meisjes te veel ingang. De "Köln. Volksz." vestigde er terecht de aandacht op: De bittere ernst van deze tijden heeft hierin nog geen merkbare verandering weten aan te brengen. Moeten wij – vraagt het blad – het nog langer aanzien, dat, terwijl duizenden vaders, zonen en broeders op 615 het slagveld hun leven laten voor Deutschland's roem en eer, Duitsche vrouwen en meisjes nog steeds een wereldsche mode-dwaasheid huldigen, welke spot met Duitsche tucht en zede? Moeten wij het dulden, dat, terwijl wij de vermaning van onzen geliefden keizer volgen, om Godes bescherming en den zegen over de Duitsche wapenen af te smeeken, diezelfde God wordt uitgetart? Zal dan het bloed der Duitsche soldaten 620 bij stroomen moeten vloeien, terwijl Duitsche vrouwen en Duitsche meisjes spotten met de goede, oude Duitsche zeden en niet willen aflaten van een valsche, wereldsche mode? Is ook dit niet verraad aan het vaderland? Thans eindelijk moet over de geheele Duitsche linie van het openbare leven het wachtwoord zijn: Ook in dit opzicht los van Frankrijk.

625

Een anecdote van wijlen Z.H. den Paus.

Een aardige anecdote van wijlen Z. H. den Paus, is de volgende: Toen de bisschop van Paderborn, Mgr. Schneider, eens op audiëntie was bij Z. H., zeide deze hem, dat zij 630 beiden de beste vrienden moesten zijn, daar zij elkander toch zoo na als broeders stonden. De bisschop begreep niet dadelijk, wat de Paus bedoelde, totdat Pius X lachend opmerkte: Wel, de Schneiders en de Sarto's (sarto: kleermaker) zijn immers beiden van de familie Scheider.

De Duitschers te Luik.

635 Een correspondent van het "Hbl." bericht uit Luik: Maandag 17 Augustus j.l. verscheen boven Luik een tweedekker, die, waar tot dien dag hier slechts Taube-eendekkers gebruikt waren, voor een Fransche vliegmaschine gehouden werd. Het was juist twaalf uur 's middags en de officieren waren aan tafel. In een oogenblik waren de geweren van duizenden soldaten op den "Franschman" gericht en zoo gingen er in enkele minuten 640 een 40.000-tal kogels de lucht in, die geen schade hoegenaamd aanrichtten, maar een oogenblik later op de daken der huizen neerkwamen, aan een zware hagelbui herinnerend. Natuurlijk waren de officieren er spoedig bij om het vuren te doen staken. Wat dronken soldaten uitrichten, is in meer dan één huis te zien, al zijn de plunderingen in de stad Luik ook niet groot in aantal. Doch waar de bewoners afwezig 645 waren, is schandelijk huisgehouden. In het huis van Frederik Nijst, directeur der tramlijnen "Oost-West" te Luik en geboren Maastrichtenaar, is geen stuk heel gebleven. Men bezorgde mij een introductie in het huis, dat van onder tot boven is overhoop gehaald. Soldaten hebben hier eerst den wijnkelder duchtig aangesproken, – en een Luiksche wijnkelder is steeds goed voorzien – daarna zijn o.a. de boterpotten 650 uit den kelder gesleept en hebben de heeren zich onder meer vermaakt met kluiten boter te slingeren op plafond, muren en in de overblijfselen van wat eens rijk meubilair is geweest. Maar gelukkig waren niet zeer velen afwezig, en waar de huizen bewoond waren, is geen schade aangericht.

655 **Bevrijding van gevangen burgers te Luik.**

Een Oostenrijksch burger, die met vele Duitschers bij Luik gevangen genomen was, doch bevrijd werd, vertelt zijn wedervaren aldus: De nacht was verschrikkelijk. Wij allen rekenden erop, het zonnelicht nimmer weer te aanschouwen. Doch daar glom door dichte nevelen de morgen. En juist, toen de zon opging, zag men in het Oosten een luchtschip 660 aankomen, dat al spoedig als een "Zeppelin" herkend werd. Het was als een redder uit den hemel. Wij allen weenden, en alom werd juichend geroepen: "Zeppelin! Zeppelin!" Terwijl wij de bewegingen van het luchtschip onder de grootste opgewondenheid volgden, kwam plotseling uit den achtersten gondel een zwakke rook: het was een bom,

die echter haar doel miste. De "Zeppelin" voer op een hoogte van 600 meter. Op eens
665 boog de spits omlaag en het schip daalde zeker wel tot 300 meter boven den grond.
Tegelijk wierp het achter elkaar twee bommen, die donderend in de stad ontploften. Nu
begon in de geheele stad en van uit de forten een algemeene beschieting van den
luchtkruiser. Het zware gedonder van het geschut mengde zich in het geknetter der
670 geweren. In de straten, op de daken, overal stonden de schutters, die in machteloze
woede er maar op losschoten. Ook de soldaten, die de gevangenen moesten
bewaken, verlieten hun posten en ijlden naar het stationsplein om te schieten. Vooraf
hadden zij de gevangenen onder de verschrikkelijkste bedreigingen verboden, een
675 poging tot ontvluchting te beproeven. De "Zeppelin" beschreef nog vele cirkels rondom
de stad en wierp zeker nog wel tien bommen, die alle veel verwoesting aanrichtten. Om
het luchtschip, waarvan de krijgsgevangenen hulp verwachtten, beter te kunnen volgen,
liepen ook zij naar het stationsplein. Dit was als uitgestorven. Alleen in een
zijstraat en van uit de huizen schoot men op de "Zeppelin." Plotseling vliegt uit een
steeg een huzaar van het doodshoofden-regiment het plein op, in vollen galop.
680 Nauwelijks was hij door de burgers gezien, of de kogels fluiten hem om de ooren. Met
een ruk wendt hij zijn paard en weet te ontkomen. Dadelijk daarop verscheen een
officier van de infanterie met een sabel in de eene en een revolver in de andere
hand, onmiddellijk gevolgd door een afdeeling Duitsche infanterie in den loopas. Het
waren de redders der gevangenen. Jubelend liepen dezen op hun bevrijders toe.
685 Onmiddellijk werden ze door de Duitsche soldaten omgeven en tegen de Belgische
bewoners in bescherming genomen.

Een schrijven van Mgr. Rutten.

J.l. Zondag, 23 Augustus, werd in alle kerken van het diocees Luik een schrijven van
den 73-jarigen bisschop van Luik, Mgr. Rutten, voorgelezen, dat, na eenige
690 mededeelingen betreffende den dood van Z. H. Paus Pius X, de volgende mededeeling
bevatte: "Wij verzoeken u dringend, u van iedere vijandelijkheid, zoowel als van elke
onvriendelijkheid ten opzichte van het Duitsche leger te willen onthouden. In den
toestand, waarin wij ons bevinden, moet iedere zoodanige behandeling als een fout
worden aangemerkt, die natuurlijk van de zijde der Duitschers maatregelen zal
695 uitlokken, waaronder dikwerf de onschuldigen het meest zullen lijden. De Duitsche
overheid heeft mij uitdrukkelijk verklaard, dat zij geen gestrenge maatregelen nemen
zal, wanneer de bevolking de rust en den vrede bewaart. Wij koesteren het volle
vertrouwen, dat gij ons dringend verzoek zonder tegenspraak zult opvolgen, en gij uit
al uwe krachten er voor zult zorg dragen, dat ook anderen zich hieraan zullen houden,
700 zoodat de gruwel van den oorlog niet nog grooter zal worden".

BINNENLAND.

Amsterdam, 27 Augustus.

Z. H. PAUS PIUS X HERDACHT.

705 Het is een feit van historische beteekenis, dat bij het overlijden van Z. H. Paus
Pius X, midden in den Europeeschen oorlog, de Vredevorst door ons Parlement op
waardige wijze is herdacht in hetzelfde 's Gravenhage, waar hij nooit werd toegelaten
tot de Vredesconferentiën. Hij is daar door de liberale Regeering en de voorzitters
van de Eerste en Tweede Kamer openlijk gehuldigd als de Vredevorst bij uitnemendheid.
710 En hetgeen tot zijn nagedachtenis gisteren officieel gesproken werd in onzen
neutralen staat, die tot dusver Goddank vrij bleef van den oorlogshartstocht, moge
door geheel Europa weerklinken, dat naar zijn wijze raadgevingen niet wilde luisteren
en thans te laat bij zijn graf treurt terwijl het oorlogszwaard de bloem der
715 geslachten wegmaait. Gisteren heeft de geschiedenis de fout gewroken, welke door de
uitsluiting van den H. Stoel op de Vredesconferentiën werd begaan. En dat het kleine
Nederland in dezen voor Europa getuigde, strekt onze natie tot even groote eer als
het schrijven, bij de opening der eerste Vredesconferentie door H. M. de Koningin
gericht aan wijlen Z. H. Paus Leo XIII.

PRINS HENDRIK.

720 Men seint ons uit 's Hertogenbosch: Z. K. H. Prins Hendrik vertrok hedenmorgen naar
Vught, bezichtigde daar het kasteel Maurik en vertrok vervolgens per auto naar
Eindhoven. Z. K. H. Prins Hendrik bezocht gisteren de inrichtingen van het Roode
Kruis te 's Bosch. De Prins werd ontvangen in het bureau van het Roode Kruis door de
725 doktoren. Hedennacht logeerde Z. K. H. bij den Commissaris der Koningin.

ENTREE IN DUITSCHE BELGIË.

Door de Duitsche Overheid is bepaald, dat zij, die in de provincie Limburg metterwoon
gevestigd zijn of daarin tijdelijk verblijf houden, ongeacht van welke nationaliteit,

730 van uit Limburg het door de Duitsche troepen in bezit genomen gebied van België niet
meer zullen kunnen betreden dan voorzien van een door de Duitsche Overheid
verstrekten pas, waarvoor f 3.60 moet worden betaald aan mr. L. Haex, vice-consul te
Maastricht.

735 **Laatste Berichten.**

De val van Namen door de "Times" beoordeeld.

LONDEN, 27 Augustus. (Eigen bericht.) De tegenspoed der verbondenen op het vasteland
brengt hier wel eenige teleurstelling. Vooral de val van Namen. De "Times" wijdt er
een heel artikel aan, waarin zelfs aldaar gedacht wordt, dat de verbondenen de linie
740 Rijssel-Maubeuge, ja zelfs La Fere-Reims zouden moeten ontruimen, maar dat tijd
gewonnen, in het ergste geval, al veel gewonnen is, om den Russen gelegenheid te
geven voort te rukken naar Berlijn. Een belegering van Parijs zou 18 Duitsche
legerkorpsen eischen en zoo zouden de Russen de handen in zekeren zin vrij hebben. De
745 "Times" erkent, dat de val van Namen een dier onverklaarbare oorlogsgebeurtenissen
is, die den oorlog tot een kansspel maken. Immers, de stelling Namen was van het
grootste gewicht voor de operaties der verbondenen, daar zij voor het aanvallend
optreden der Fransch-Britsche troepen een prachtig steunpunt was. Groote
teleurstelling wekt daarom 't feit, dat binnen luttele dagen reeds Namen als ware
750 het een open stad is prijsgegeven. De militaire medewerker van de "Times" weet dit
terugtrekken niet anders te verklaren, dan dat een geduchte Fransche legermacht, die
in den hoek, gevormd door de rivieren, was opgesteld, verslagen is, zoodat de
verbonden troepen bij de Maas-linie gevaar liepen ingesloten te worden. Nu worden de
Duitschers, die oprukken door de Trouée de Chimay in staat gesteld zich met hun
vrienden te vereenigen, die de Sambre overtrekken. Al kan men nog niet zeggen, dat de
755 Maas-linie, Zuidwaarts van Mezières, in den steek gelaten moet worden, toch is het
vooruitzicht niet gunstig en de krijgsoperaties dereerstvolgende dagen wekken
gewettigde bezorgdheid. Het bezit van Namen was zoowel voor de verbondenen als voor
de Duitschers schier een levensquaestie en het is een geduchte troef geweest der
Duitschers, om onder de oogen der verbondenen deze vesting te nemen. Al hopen we dat
760 ons aanvallend optreden niet is opgegeven, doch slechts is uitgesteld – zoo vervolgt
de "Times" – erkend dient toch, dat met 't verlies van Namen en de Maaslinie onze
positie veel ongunstiger wordt. Laat ons eens aannemen, dat ons leger zou moeten
retireeren, dan houde men in 't oog, dat wij niet alleen strijden, maar dat ook de
765 Russen vechten, die juist groote voordeelen kunnen behalen, terwijl de geallieerden
de Duitsche legers in Frankrijk bezig houden. Indien de linie Rijssel-Maubeuge moest
worden opgegeven, dan rest de linie La Fere-Laon-Reims nog en de Falaises aan de
Champagne in 't Oosten, terwijl Parijs door een fortengordel is omgeven, die 18
Duitsche legerkorpsen vereischt. In 't ongunstigste geval moeten wij ons veldleger
niet in forten laten opsluiten, maar retireerend stap voor stap den vijand den grond
770 betwisten en hem bezig houden, zoodat de taak der Russen vergemakkelijkt wordt. Wat
er ook gebeure, wij moeten onze zinnen niet verliezen en de strategie aanvaarden,
door den wereldkrijg ons voorgeschreven.

Karl Trimborn.

775 KEULEN, 27 Aug. (Eigen bericht.) Tot de hooge ambtenaren, die in het door Duitschland
bezette gebied van België benoemd zijn in het burgerlijk bestuur, behoort de bekende
dr. Karl Trimborn uit Keulen.

Lijkdienst te Antwerpen.

780 ANTWERPEN, 27 Aug. (Van onzen correspondent.) Vrijdag a.s. zal alhier in de O. L.
Vrouwekerk door Zijne Excellentie den Apostolischen Nuntius te 11 uur een plechtige
H. Mis van Requiem worden opgedragen voor de zielerust van Z. H.

Een Fransch bericht.

785 PARIJS, 27 Aug. (Reuter). Een mededeeling van het ministerie van Oorlog dato 26 Aug.
11 u. 's avonds luidt aldus: Over het algemeen maakt de offensieve beweging der
Fransche troepen tusschen Nancy en Vogezen vorderingen. De vijand lijdt aanzienlijke
verliezen. De verwoede gevechten, die sinds drie dagen in deze streek zijn, schijnen
gunstig voor ons te verlopen. In het Noorden is te Fransch-Engelsche linie
790 eenigermate achterwaarts verschoven. De tegenstand duurt voort.

PARIJS, 27 Aug. (Reuter.) Generaal Gallieni is benoemd tot militaire gouverneur van
Parijs ter vervanging van generaal Michel.

795 **Dr. Sonnenschein te Luik.**

KEULEN, 24 Augustus. (Van onzen bijzondere correspondent). Geweldig is de tragiek, welke thans over Luik hangt. En geen wonder, dat men in de voornaamste Deutsche bladen de indrukken vindt beschreven, welke bekende persoonlijkheden die hetzij in het leger, hetzij bij het Rode Kruis dezen veldtocht meemaken hebben ondergaan. Bij den ambulancedienst te Luik bevindt zich, ook de in Nederland welbekende dr. Karl Sonnenschein, die zijn intrek genomen heeft in een zusterklooster aldaar. Hij heeft o.a. bijgewoond, hoe de huizen op de Place de l'Université verbrand werden, en een geheele stoet vrouwen, kinderen en zelfs mannen in het klooster werden ondergebracht. Doch er bleek geen plaats meer te zijn. Geen nood: in de nieuwe kelders werden bossen stroo neergelegd en de ellendigen waren tenminste één nacht in veiligheid. Het klooster in de rue Hors Chateau waar zoo zusters van het H. Kruis wonen, is veranderd in een hospitaal, waar Belgische en Duitse soldaten met de zelfde liefde worden verpleegd. Dr. Delseemme, wiens echtgencote een bloedverwante is van wijlen den bisschop Mgr. Doutuloux, staat aan het hoofd; vier andere doctoren, waaronder de katholieke sociale voorman dr. Warnotte, staan hem ijverig terzijde. Zij zijn allen geheel "op"; gedurende twee en halven week hebben zij den meest inspannenden arbeid moeten verrichten, zonder geregelde nachtrust! In de bovenverdieping leggen – vertelt dr. Sonnenschein – de met brandwonden overdekte soldaten, die van de fortten komen. Wat ik hier zag, zal ik mijn [leven] lang niet vergeten. Levende menschen, die niets menschelijks meer hadden. De verbonden armen en handen liggen in witte windselen. Het hoofd is onkenbaar; één vleeschklomp. Van oogen is nauwelijks meer een spoor te bekennen. De geheele huid is met zalf bestreken. Men ziet sijpelend bloed, uitvloeiende etter en over het bed gespannen gaas, opdat geen vliegen in den heeten Augustusmiddag nieuwe pijnen veroorzaken.

820 Wij lezen van oorlog in de boeken, zegt dr. Sonnenschein, maar wie hem eenmaal zoo van nabij zag, staat verschrikt en sprakeloos voor het onzegbaar vreeselijke en bidt uit het diepst van zijn ziel, zonder zijn lippen te roeren, een gebed om vrede. België heeft in de laatste dagen veel leed gedaan – aldus besluit Dr S. aan onze zonen. Des te dringender schijnt mij de plicht, het gansche Duitse volk nu ook met luider stemmen te berichten, hoeveel onbeschrijfelijk veel goeds edels men ook in het vijandelijk land aan onze zieken en soldaten bewijst. Alleen de dochters van het H. Kruis hebben zeven lazaretten in Luik opgericht, dewelke allen ter beschikking gesteld zijn. De Franciscanessen der H. Familie hebben haar huis in de nabijheid van het station (Rue Joie) eveneens in een lazaret veranderd. En zoo voort. De eerste vraag, welke ik stelde, was naar de gruwelen, die in het Luiksche tegen onze soldaten, tegen gewonden en artsen gepleegd zijn. Ik heb mij de moeite getroost, in alle eerlijkheid en zonder vooroordeel tegen de Belgen deze quaestie klaarheid te brengen. Het land en zijn bewoners zijn mij niet vreemd. In Luik heb ik jaren geleden, voordrachten gehouden voor Belgischen studenten, evenals als in Charleroi; de Duitse Kolonies in Antwerpen in Brussel heb ik meermalen bezocht en met vooraanstaande personen, vooral van de Vlaamsche beweging en de Christelijke werkliedenverenigingen, wier ziel de bekende Dominicanespater Russen is, heb ik steeds voeling gehouden en vrienden uit deze kringen in Duitschland welkom gehouden; ook heb ik steeds in vereering opgezien naar de Brusselsche Bollandisten en de geluiden der Leuvensche hoogeschool. Daarom durf ik vrijuit mijn meening zeggen. De euveldaden, welke ook de minder oppervlakkige Belgen niet loochenen, hebben plaats gevonden en zijn gestraft. Wie in een auto van Altenberg over Visé naar de Maasstelling rijdt, ziet het vlammeende schrift van dit vonnis rechts en links van den weg. Dat is de taal van den oorlog. Zij is verschrikkelijk maar niet te ontgaan. Dr. Sonnenschein verklaart vervolgens het schieten op Duitse soldaten enz. uit den invloed der Fransche pers op de bevolking, de gevaren der industrie, vooral der wapenindustrie, het weinig onderscheid dat de bevolking tusschen militairen en burgers maakt, de vreemde elementen (800 Russische studenten alleen te Luik), de Fransche eenzijdige cultuur, de Waalsche opwindung, enz.

850

Goudvoorraad van de Duitse rijksbank.

BERLIJN, 17 Augustus. (Eigen bericht.) Volgens de jongste opgave van de Rijksbank bedraagt de toename van den goudvoorraad, der Rijksbank 21 millioen; de geheele voorraad is 1596 millioen en 2600 millioen aan deposito's. Het is het grootse getal sedert het bestaan van de Rijksbank en stijgt nog voortdurend. Eén dorpje van 500 inwoners gaf 4000 mark op beleening.

855

Prins Luitpold van Beieren.

MÜNCHEN, 27 Aug. (W. B.) Prins Luitpold, de oudste zoon van kroonprins Rupprecht, is te Berchtesgaden, ten gevolge van ontsteking aan den hals, overleden.

860

REQUIEMMIS VOOR Z.H PAUS PIUS X.

Rechts van de tombe hadden plaats genomen Mgr. Valeta, zaakgelastigde van den Heiligen Stoel, in violet priestergewaad; een hooge Romeinsche prelaat en secretaris van wijlen Kardinaal Rampolla; zoomede in zijn hoedanigheid van huisprelaat van Z. H. Mgr. Nolens, lid van de Tweede Kamer. Links de vertegenwoordigers van H. M. de Koningin, jhr. Van de Poll, grootofficier van H. M.'s Huis, dragende het grootkruis der H. Gregorius-orde; van H.M. de Koningin-Moeder, grootmeester jhr. De Ranitz. Zij waren aan den drempel van het kerkgebouw ontvangen en naar binnengeleid door den zaakgelastigde voornoemd. Het middenschip was afgezonderd voor het diplomaten-corps en de autoriteiten, wien van het houder, der plechtigheid kennis was gegeven en die voor deze gelegenheid allen in ambtscostuum verschenen. In het rechtsche vak namen in onderstaande volgorde plaats: De Minister van Buitenlandsche Zaken, Jhr. Loudon; de gezanten van Italië, Groot-Brittannië, Noord-Amerika, het Duitse Rijk, Oostenrijk-Hongarije en Roemenië. Daarachter in de tweede bank die van Rusland, Spanje, Argentinië, China en de zaakgelastigde van Portugal. In de derde rij de gezant van België en verder de secretarissen en attaché's van de verschillende legatiën. Tevens werden hier opgemerkt de presidenten van den Hoogen Raad en van het Gerechtshof, de directeur-generaal van de posterijen en telegrafie, mr. Bergsma en anderen. In het rechtsche vak waren gezeten van het Hof, luit.-gen. graaf Du Monceau, dragende het grootkruis der Pauselijke orde van het Heilig Graf; baron Sirtema van Grovestins, baron Bentinck en baron Taets van Amerongen, groot-officier; van de Regeering, de Ministers Cort van der Linden, Lely en Pleyte. Voorts de divisie-commandant, gen.-majoor Klerk de Reus; de burgemeester, jhr. van Karnebeek; baron Mackay, president van de Rekenkamer; de heer Stumpff, lid van dat college; de oud-Ministers Loeff, Nelissen, Kolkman en Regout; de Kamerleden Victor de Stuers, Van der Kun en Van Vuuren; de advocaat-generaal bij den Hoogen Raad, mr. Ledebouer; de luit.-kolonel Bergansius, de majoor jhr. Wittert van Hoogland, de leden van den Haagschen Gemeenteraad Dekker, Ter Hagen, Wesseling en Verburg, laatstgemelde in ambtskleeding. De waarnemend vice-president van den Raad van State en Staatsraad Harte van Tecklenburg waren wegens vergadering van den Raad verhinderd.

Voor den aanvang van den dienst deed het orgel den Doodenmarsch van Beethoven door de gewelven weerklinken. De Zielemis werd vervolgens opgedragen door den hoogerwaarden heer P. C. Wijtenburg, pastoor der parochie en deken van Den Haag. Z.Eerw. werd bijgestaan door de kapelaans Juffermans, als diaken, en Van Wely, als sub-diaken, met als ceremoniaris kapelaan Maas en als cantores pastoor v. d. Berg en rector Beukers. Het zangkoor, op volle sterkte, zong de zoo aangrijpende Requiem, van den Lorenzo Perosi, ondersteund door het orgel, bespeeld door den organist Joh. Kapteyn. Aan het einde van de plechtigheid verzocht de zaakgelastigde van den Heiligen Stoel den Koninklijken vertegenwoordigers den dank aan Hare Majesteiten te willen overbrengen, terwijl hij mede zijn erkentelijkheid vertolkte aan de gezanten voor hunne belangstelling en die der hoofden van de zending, ook door heden van hunne legatiegebouwen de vlag van hun Rijk halfstok uit te hangen. Het uitgaan van de kerk werd op het orgel begeleid met den Treurmarsch van Chopin.

Algemeen Steuncomité.

Bij het Algemeen Steuncomité is tot Woensdag 26 dezer, 10 uur, te zamen met vorige opgaven f186,226.92 aan giften binnengekomen. Verder zijn nog ontvangen: 1 obl. Oostenr. No. 244535 à Kr. 200 en 1 obl. gemeente Rotterdam 1913 4 pCt No. 35981 groot f1000. Het adres van den penningmeester, den heer f. H. Scheltema, is: Keizersgracht 241, telefoon 2861 Noord.

"Gestrande" Chineezers.

De binnenplaats van het hoofdbureau van politie biedt thans een zeer ongewonen aanblik. Daar is een gezelschap Chineezers: mannen, vrouwen en kinderen. Dinsdagavond zijn ze uit Duitschland te Rotterdam aangekomen. Daar scheen men ze niet te willen hebben en zoo kwamen ze gisteravond aan het Centraalstation alhier aan. Getracht wordt een tijdelijk verblijf voor hen te vinden, tot er een scheepsgelegenheid naar China is.

DE OORLOG.

EEN FRANSCHE LEZING OVER DEN ALGEMEENEN OORLOGSTOESTAND.

PARIJS, 26 Aug. (Reuter.) Een officieele mededeeling, gisteravond gepubliceerd, meldt dat in Lotharingen de twee legers gezamenlijk zijn overgegaan tot een aanvallende beweging. De slag begon gisteren en duurt voort. Het 15e legerkorps voerde een schitterenden tegenaanval uit in het Vezouze-dal en de troepen hielden zich prachtig

ondanks de ontzettende vermoeienis na drie achtereenvolgende dagen vechtens en na de geleden enorme verliezen. Het moreel der troepen is uitstekend en de manschappen verlangen vurig om te vechten. Het Belgische leger heeft gisteren Mechelen hernomen. In Oost-Pruisen dringen de Russen verder voort.

OVERZICHT DER KRIJGSOPERATIES IN BELGIË EN FRANKRIJK.

ANTWERPEN, 26 Augustus. (Reuter). Een mededeeling van het ministerie van oorlog d.d. 25 Augustus 11 uur 's avonds luidt: Ten westen van de Maas hebben de troepen, die volgens de bevelen op de dekkings-linie moeten blijven in afwachting van het defensief, eergisteren op de volgende wijze zich gelegerd: de Fransche en Engelsche troepen bezetten de front-linie in de buurt van Givet, die zij al strijdende wisten te bereiken, terwijl zij den vijand, wiens aanvallend optreden zij stuitte, in bedwang houden. Ten oosten van de Maas hebben de troepen weer de plaats, vanwaar zij vertrokken zijn, bereikt, terwijl zij den zoom van het groote bosch der Ardennen hebben bezet. De voorposten aan den rechtervleugel hebben door een krachtigen aanval den vijand doen terugtrekken; de opperbevelhebber deed echter de achtervolging ophouden, om het gevechtsfront op de eergisteren aangeduide lijn te herstellen. De Fransche troepen toonden in hun aanval bewonderenswaardigen moed. Vooral het 16e corps deed den vijand aan den kant van Virton (prov. Luxemburg Red.) aanzienlijke verliezen lijden. In de Vogezen is de toestand onveranderd. Bij Lunéville duurt de slag voort, de Fransche troepen maken vorderingen. Aan de Luxemburgsche grens, in de Sambre-streek, hadden onbelangrijke gevechten plaats. In Noord-Frankrijk is de toestand niet verontrustend, geen enkele Duitscher is er gezien in de omstreken van Rijssel of Tourcoing, waar de uiterste maatregelen zijn genomen. De ruitery, welke eergisteren in de omstreken van Rijssel, Roubaix, Tourcoing is gezien, verscheen gisteren bij Douai, doch kon niet verder voortdringen, daar zij dan in de Engelsche linie zou vallen. Het moreel der troepen blijft uitstekend. De Algerijnsche en Senegaleesche scherpshutters hebben in het gevecht met de Pruisische garde, welke zij versloegen, verwoed gestreden, man tegen man.

Slachting bij Bergen?

PARIJS, 26 Aug. (Reuter). Volgens de "Petit Parisien" vertellen gewonde Engelsche soldaten, dat de bondgenooten bij Bergen een ware slachting aanrichtten onder de Duitschers.

Servisch overwiningsbericht.

NISCH, 26 Aug. (Reuter). De Oostenrijkers, die in den slag bij de Drina ten getale van 300.000 man vochten, hadden 15.000 doden, 30.000 gewonden, 15.000 werden krijgsgevangen en 75 kanonnen werden buitgemaakt.

Weer een "Zeppelin" boven Antwerpen.

ANTWERPEN, 26 Aug. (Reuter). Een "Zeppelin" trachtte dezen nacht wederom een aanval te doen. Doch de genomen maatregelen verijdelden zijn taktiek. Van de poging werd afgezien.

De Leopoldsorde verleend.

ANTWERPEN, 26 Augustus. (Reuter.) De Koning heeft de schitterende daden van militairen erkend door de Leopoldsorde te verleenen aan eenige officieren en verscheidene eenvoudige soldaten.

ORLOGSOVERZICHT VAN DUITSCHE ZIJDE.

Aan telegrammen, gisteravond en hedennacht door de Duitse legatie ontvangen, wordt het volgende ontleend: Het Russische bericht, volgens hetwelk den 21sten drie Duitse legerkorpsen bij Gumbinnen zouden zijn verslagen, is gelogen: inderdaad is een Russisch legerkorps den 17den bij Wirballen teruggeworpen, en eveneens is den 20sten een Russische strijdmacht, die in getalsterkte de meerdere was, met verlies van 8000 man en verscheidene batterijen verslagen. De Russische vlucht kwam eerst na 50 K.M. tot stilstand. Onze zegevierende troepen werden tegen nieuwe uit het Zuid-Oosten oprukkende Russische strijdkrachten in het veld gevoerd. Bij Maubeuge is een Engelsche cavaleriebrigade teruggeworpen en een Engelsche infanterie-divisie volkomen op de vlucht geslagen en de divisiestaf gevangen genomen. De Oostenrijkers, met de Duitschers voeling houdende, dringen in Zuid-Polen voortdurend verder binnen aan beide oevers van de Weichsel. De Russen werden onder zware verliezen overal teruggeworpen, de Russische opmarsch in Boekowina is door de Oostenrijkers bloedig teruggeslagen. De opgewondenheid in Polen is stijgende. Russische ambtelijke berichten erkennen de uitbreiding der cholera in het binnenland. De Keizer heeft het

IJzeren Kruis toegekend aan de zegevierende legeraanvoerders de Kroonprinsen van Beieren en Pruisen en den Hertog van Württemberg. Vanaf heden is het rechtstreeksch
995 sneltreinenverkeer op alle groote trajecten, alsook het vrachtvervoer op de spoorwegen, hersteld.

Slachtoffers van den oorlog.

Men seint ons uit 's Gravenhage: De Belgische legatie deelt mede: Omtrent den uitval
1000 van het Belgische leger uit Antwerpen wordt nog het volgende meegedeeld: De uitval geschiedde op den 24en Aug. en op den 25en werden drie Duitsche divisies uit den omtrek van Mechelen teruggedreven tot aan Vilvoorde ten Oosten van den spoorweg van Brussel naar Antwerpen. De leden der Belgische legatie te 's-Gravenhage worden
1005 persoonlijk zwaar beproefd door de slachtoffers, die de oorlog veroorzaakt. Gisternamiddag vernam men, dat prins George de Ligne, broeder van prins Albert de Ligne, legatieraad, gedood was. Prins George de Ligne had zich als vrijwilliger verbonden dadelijk na het begin der vijandelijkheden. De gezant zelf heeft tot zijn droefheid voor eenige dagen vernomen den dood van zijn neef, graaf v. d. Burch luitenant bij het 3e regiment Belgische lanciers, gedood bij Diest in een
1010 voorpostengevecht.

Amerikanen in Nederland.

Men seint ons uit 's-Gravenhage: De Amerikaansche legatie gaat voortdurend met succes
voort te zorgen voor de vele honderden Amerikanen, die dagelijks uit Duitschland en
1015 Zwitserland aankomen. De Amerikaansche gezant adviseert met nadruk allen Amerikanen, niet in Europa over de Europeesche politiek te discussieeren, daar het zaken zijn, die hen niet betreffen.

DE OORLOG.

1020 **Namen en Longwy gevallen. — Algemeene tevredenheid. — Engeland's actie. — Uit Frankrijk. — Allerlei Oorlogsberichten.**

Namen en Longwy gevallen.

Het geweldige Duitsche belegeringsgeschut — de mortieren waarop Wolff's bureau dezer
1025 dagen een dithyrambe heeft gezongen — werkt met volle kracht en succes. Na Luik is, volgens rapport van den grooten generalen staf te Berlijn — ook Namen met al zijn forten gevallen, en bijna tegelijkertijd bezweek de Fransche vesting Longwy, gelegen op de Fransch-Luxemburgsche grens. De vesting werd, zegt het rapport, dapper verdedigd, en tegen den linkervleugel van het leger van den Duitschen kroonprins
1030 ageerde uit Verdun en het Oosten een sterke legermacht, die echter terug werd geslagen. Ongetwijfeld zal de "dappere verdediging" en de actie van deze "sterke legermacht" den Duitschers te staan zijn gekomen op zware verliezen, waaromtrent de generale staf misschien later de wereld wel zal inlichten. Longwy is een niet sterke vesting, gewoon te worden ingenomen. In 1792, in 1815 en in 1871 onderging zij
1035 eenzelfde lot en steeds waren het de Pruisen die het op haar gemunt hadden. Het leger van den Duitschen kroonprins (want deze voert de strijdmacht, die Longwy deed vallen, aan) krijgt thans bij zijn pogingen om naar Reims voort te rukken, de Maas in zijn weg! Van het overige gedeelte van het oorlogsterrein in Frankrijk weinig of geen nieuws. Volgens het Londensche persbureau zouden op 25 dezer Franschen in het
1040 zuidelijk gedeelte van het oorlogstooeneel door een overmacht van Duitschers zijn aangevallen, doch de aanval werd afgeslagen en de vijand trok zich over de geheele linie terug, terwijl berichten uit Parijs via Londen melden dat de troepen van generaal French den Duitschers, die de Britsche verbindingslinies bedreigden, bij Rijssel zware verliezen hebben toegebracht.

1045

Algemeene tevredenheid!

Zóó is in dezen oorlog tot dusverre iedereen tevreden: de Duitschers en Oostenrijkers
vanwege hun op elkaar volgende overwinningen, de Franschen en Britten en Belgen ter
oorzake van hun zegevierend afslaan der aanvallen, de Russen over hun welgelukte
1050 operaties. Het kan, van strategisch oogpunt beschouwd, niet schooner! Vandaar dan ook dat Keizer Frans Jozef dato 24 Aug. aan zijn bondgenoot Keizer Wilhelm een telegram zond van den volgenden inhoud: "Overwinning op overwinning. God is met u, en zal ook met ons zijn. Ik wensch u, waarde vriend en ook uwen zoon, den kroonprins, kroonprins Rupprecht van Beieren en het dappere Duitsch leger van harte geluk. Woorden ontbreken
1055 mij om uit te drukken wat in mij en mijn leger in deze dagen omgaat. Hartelijk drukt uw krachtige hand Frans Jozef."

Ook de Franschen en Belgen zijn tevreden. Wiedaaraan nog twijfelen mocht, neme kennis van de berichten uit officieele Fransche en Belgische bron gisteren

1060 medegedeeld. De Fransche legers, zoo luiden de eerste, hebben den geheelen dag van
gisteren (Dinsdag Red.) op methodische wijze de den vorigen avond begonnen beweging
voortgezet, ondanks de pogingen der Duitschers om ze tegen te houden. "Bevestigd
wordt, dat in den jongsten slag het Pruisisch garde-legerkorps, dat heftig werd
aangevallen door de Turco's, in het handgemeen aanzienlijke verliezen heeft geleden.
1065 "De pogingen van de Duitsche troepen om Nancy te bemachtigen zijn zonder resultaat
gebleven. "Het Belgische leger in Antwerpen heeft een uitval gedaan en Mechelen
hernomen, dank zij een krachtige offensieve beweging. De Duitschers zijn
teruggedrongen tot Vilvoorde bij Brussel en hebben zware verliezen geleden." Omtrent
de operaties der Belgen wordt uit Antwerpen nog gemeld dat zij een tweeledig doel
1070 hadden: vooreerst de verschansingen der Duitschers te vernielen en vervolgens de
Duitschers naar de linie Mechelen-Brussel te trekken, teneinde de posities der
Franschen te ontlasten. Zoodoende werd de vierde Duitsche divisie, die op weg was
naar het zuiden, genoodzaakt terug te keeren. "De Belgische divisie van Namen heeft"
zoo luidt het, haar taak vervuld. De Duitsche colonne werd tegengehouden en de onzen
konden zich terugtrekken op de Fransche lijn." En dan de Oostenrijkers in den
1075 driedaagschen slag bij Krasnik! Zij hebben er de Russen bijna vernietigd (vooral de
artillerie had een moorddadige uitwerking), zoodat de Berlijnsche bladen de meening
uitspreken, dat door deze overwinning de Oostenrijkers de algemeene toestand op het
tooneel van den oorlog zeer gunstig is geworden, temeer daar de terugtocht der Russen
op Lublin ontaarde in een wilde vlucht.

1080 De gevangen genomen Russische officieren, die den oorlog met Japan hadden
medegemaakt, verklaarden eenstemmig, dat de Oostenrijkers krachtiger aanvallen dan de
Japanners... Wat belijft u?! Volgens een officieel Oostenrijksch bericht namen de
Oostenrijkers meer dan 3000 Russen gevangen en maakten zij drie vaandels, 20 kanonnen
en 7 mitrailleuses buit. Intusschen zijn - zooals we reeds opmerkten - ook de Russen
1085 zeer, zeer tevreden. "De versterkte linie van de Angerapprivier (in Pruisen)," zoo
laat het Russische gezantschap te 's Gravenhage bekend maken, "is zonder tegenstand
door de Duitsche troepen overgegeven. De Russen zijn de steden Insterburg en
Angersburg binnengerukt (dat wisten we reeds sinds 'n dag of vier! Red.), en
1090 de vijand in wanorde terugtrok naar de zijde van Koningsbergen en van Rastenburg. "De
Russische troepen zetten hun aanvallenden opmarsch voort naar de Ortelsburg-Soldau-
linie; de vijand trekt terug in de richting van Osterrode. Op dezen terugtocht liet
de vijand eenige stukken geschut en mitrailleuses in onze handen. Wij hebben vele
gevangenen gemaakt. "Op den linkeroever van de Weichsel heeft de vijand zijn troepen,
1095 die de linie Plotzk-Lentchiza bezetten, teruggetrokken. "In Galicië hebben onze
troepen de stad Tarnopol bezet. De vijand bevindt zich nog in de steden Annapol,
Zamostie en Komarow. "De linie van de rivier Seret is geheel door onze troepen
bezet." Zooals men ziet - tevredenheid aan alle kanten! Deze kostbare en weldadige
gemoedsgesteltenis heeft het Duitsche militaire hoofdkwartier in België er zelfs toe
gebracht Dinsdag en gisteren de correspondenten en buitenlandsche militaire attachés
1100 in het Duitsche hoofdkwartier een autotocht door België te laten doen. De bedoeling
was: hun op dezen tocht de overtuiging te geven, dat er in België van een gewapenden
tegenstand tegen de Duitsche troepen geen sprake meer is. Er wordt hard gewerkt aan
het herstel der spoorwegen en eenigen duizenden Duitsche mijnwerkers zijn ontboden om
een door de Belgen vernielde tunnel weder bruikbaar te maken. Zeer veel aandacht
1105 trokken in België, vooral ook die van de vreemde attaché's, de zoo talrijke rijdende
veldkeukens, die het mogelijk maken het warme middageten tot in het voorste slagfront
te brengen. Ook trokken de aandacht de rijdende drinkwaterbereiders, die het mogelijk
maken alle water, ook zelfs het besmette, in korten tijd drinkbaar te maken.

1110 **De actie van Engeland.**

Er worden voortdurend nieuwe Britsche troepen naar Frankrijk gezonden en lord
Kitchener werkt dag en nacht aan de hervorming van het leger met het doel om over
eenige maanden een half-millioen goed-geoefende strijders naar het vasteland te
kunnen zenden en met deze frissche strijdmacht Duitschland te kunnen aantasten. Want
1115 van nu af heeft Engeland zich met de belangen van Frankrijk en België vereenzelvigd
(natuurlijk wijl deze belangen ook zijn belangen zijn tegenover Duitschland, anders
zou John Bull zich althans voor België niet zoo warm maken). Aan deze gezindheid gaf
gisteren minister Asquith opnieuw uiting, door de Kamer in kennis te stellen met zijn
plan om heden aan koning George een adres voor te leggen, waarin den vorst wordt
1120 verzocht aan den Koning der Belgen de sympathie en hulde van het Huis over te brengen
van wege "den heldhaftigen tegenstand, geboden door zijn leger en zijn volk bij de
schandelijke schennis van zijn grondgebied," en daarbij de verzekering te voegen dat
Britannië besloten is "op alle wijzen de pogingen van België te steunen ter
handhaving zijner onafhankelijkheid en tot het eerbiedigen van het publiek recht in

1125 Europa".

Uit Frankrijk.

De loop der strategische gebeurtenissen heeft generaal Joffre, den Franschen opperbevelhebber, aanleiding gegeven eenige generaals van het oostelijke leger, uit
1130 hun ambt te ontslaan, wijs zij, volgens zijn oordeel, niet geschikt waren voor hun taak. Met het bevel over de Fransche troepen in den Beneden-Elzas, ter vervanging van een dezer ontslagen generaals is nu belast generaal Pau, 'n man van 69 jaren, die in 1870 in een gevecht bij Froeschwiller een van zijn armen verloor. Doch ook in het ministerie zijn, volgens Viviani, niet alle titularissen de rechte mannen op de
1135 rechte plaats geweest. Vandaar dat hij met zijn geheele combinatie aan den president der republiek zijn ontslag heeft ingediend, waarop – natuurlijk – Poincaré's verzoek volgde om een nieuw kabinet te vormen. Dit is thans aldus saamgesteld: President, zonder portefeuille, Viviani; Justitie: Briand; Buitenlandsche Zaken: Delcassé; Binnenlandsche Zaken: Malvy; Oorlog: Millerand; Marine: Augagneur; Financiën: Sarruat; Openbare Werken: Sembat; Handel: Thomson; Koloniën: Doumergue; Landbouw: Fernand David; Arbeid: Bienvenu Martin; en minister zonder portefeuille: Jules Guesde. Onderstaatssecretaris van Schoone Kunsten: Dalimier. Briand vervangt dus bij Justitie Bienvenu Martin; Millerand neemt Oorlog over van Messimy; Delcassé, de groote Pruisenhater, krijgt Buitenz. Zaken. Ziedaar de voornaamste wijzigingen.
1140 Zullen Millerand en Delcassé er nu met vereenigde krachten in slagen den binnendringenden vijand te slaan en te verpletteren?

VERSCHILLENDE OORLOGSBERICHTEN.

Een Wolff's-telegram uit Kopenhagen meldt, dat prins Frederik van Saksen-Meiningen op
1150 den 23sten dezer, door een granaat te Namen werd gedood.

Te Londen gaat in scheepvaartkringen het gerucht dat zich op het oogenblik in de haven van Hamburg 1200 koopvaardij schepen bevinden. De Duitsche oorlogschepen van het meest moderne type zijn, naar het heet, in het kanaal van Kiel. De
1155 kustverdediging bij de monding van de Elbe en Helgoland is aan de torpedobooten en kruisers toevertrouwd.

In de Berlijnsche avondbladen van gisteren kwam een oproep voor eener commissie van in Duitschland verblijf houdende onderdanen van neutrale staten, die het, met het oog
1160 op de geruchten, "welke door de vijanden van Duitschland ook in de pers van het neutrale buitenland worden verspreid," noodig achten "door een algemeene demonstratie voor de waarheid te getuigen over de toestanden in Duitschland." Deze commissie komt hedenavond bijeen in het Architektenhaus in de Wilhelmstrasse. Haar oproeping is onderteekend door Kubler (Amerika), Hissink (Nederland), Wieg (Noorwegen), Cremander (Zweden), Hackibey (Turkije), Theodorides (Griekenland), Gade (Denemarken), Biraghi (Italië), Zulkis (Roemenië), Schaffner (Zwitserland), Kaleff (Bulgarije), Mendez Gonzales (Spanje).

Terwijl een telegram uit Tokio meldde, dat de Japanners gisteren begonnen waren met de blokkade van Kiao Tsjau, deelde het Britsche ministerie van koloniën mede, dat Togo land – de Duitsche West-Afrikaansche kolonie – zich onvoorwaardelijk heeft overgegeven en de strijdmacht van de bondgenooten hedenochtend zou binnenrukken.
1170

Uit Boedapest wordt gemeldt [], dat graaf Leopold Nostitz, de zwager van het vermoorde aartshertogelijk paar, die als vrijwilliger dienst deed in den oorlog tegen de Serviërs, bij Ljesnica gewond is door een schot in den arm. Volgens een bericht uit Bern zou de Duitsche regeering de bevolking des rijks den raad hebben gegeven zuinig te zijn met petroleum, eieren en benzine.
1175

GEMENGDE BERICHTEN.

Abbé Wetterlé.

De bekende abbé Wetterlé, het Rijksdaglid voor den Elzas, is uitgeweken naar Frankrijk. Hij werd te Pontarlier, in het Doubs-departement met groote hartelijkheid begroet. De onderprefect en de burgemeester spraken hem toe en een geestdriftige
1185 menigte riep: Leve de Elzas! Er werden abbé Wetterlé bloemen aangeboden en toen de onderprefect zijn toespraak geëindigd had met de woorden: Leve de Fransche Elzas, antwoordde het Rijksdaglid voor Colmar, dat de Elzas nooit opgehouden had Fransch te zijn.

1190 **Het oordeel van een Duitschen Hollander.**
Uit Trier ontvingen wij het volgende van 23 Aug. j.l. gedateerde schrijven, waarin wij de oorspronkelijke spelling hebben behouden. Zeer vereerde Mijnheer Redacteur Wij veroorloofen ons, U beleefd te verzoeken, volgendes in Uw geeerdes Blad op te nemen. Wij hier in duitschland in den grenzstad Trier en omtrek wonenden hollanders, zijn
1195 zeer verbaasd en verwondert over de groote leugens welke Frankrijk en Engeland gebruiken, om de neutrale staaten, Holland en Denemark, te bedriegen, zoo als het ongelukkige Belgien door die twee ons duitsche vijandelijke staaten Engeland en Frankrijk is bedrogen worden. Na meer als twintigjarigen oponthoud in den verscheiden Militairsteden van duitschland, zijn wij wel in staat een goed oordeel te kunnen
1200 geven; zoo weet dan dat duitschland alleen machtig genoeg is, heel Europa te overwinnen, het is hier eene begeestering voor de gerechte oorlog, zoo wat laat zich niet beschrijven, dat moet men zelf mee maken, wij hebben die vele duizende en hondertduizenden soldaten gezien echte heele soldaten, geen schooiers zooals in Rusland en Frankrijk, alles mooi, alles nieuw, alles bereid, die beste Kanonen over
1205 80,000 (tachtig duizend) 9 Millionen soldaten, elke duitsche soldaat gilt drie fransche, die vele Luchtoorlogschepen zoo verschrikkelijk in den uitvoering, waarlijk 6 daarvan genoeg heel Londen met zijne Forts en zeeflotte volstandig te vernieten. Njet alleen uit kloekheid, maar ook voor de gerechte zaak, moet ons dierbaar Nederland zijne Neutraliteit bewaren. Met allen Hoogachting in Namen der Hollanders
1210 hier X.

Bij Pastoor Verriest.

Een Belgisch blad meldt, dat een vijftigtal uhlanen te Ingoyghem, het dorp van Stijn Streuvels, zijn binnengevallen. Bij pastoor Hugo Verriest hebben zij gegeten, wijn
1215 gedronken en sigaren gerookt.

Aangehouden schepen.

Taganrog 3 Aug. De volgende Oostenr. ss. hier in lading liggend zijn door de autoriteiten in beslag genomen en naar Marianopel gebracht: Gerania, Principessa, Christiania, Iris, Edoardo, Musil, Barone Edmonde Vay, Istok en Florida. Odessa 8
1220 Aug. Het hier in de haven liggende Oostenr. s.s. Baro Fejervary is prijsverklaard. Mogador 9 Aug. Het Duitse s.s. Gibraltar, dat hier 2 Aug. is aangekomen, is door de militaire autoriteiten in beslag genomen. Tokio 16 Aug. Eng. kruisers hebben de
1225 Duitse s.s. Prinz Waldemar en Yorck, met levensmiddelen van Samao komende, genomen.